

KARYS

Kaina 30 ct.

Nr. 33

Svarbesniųjų politinių įvykių apžvalga.

Sovietų Rusija atidžiai seka Lenkijos politinius planus.

Nesenai paskirtas naujas Sovietų Rusijos užsienių reikalų komisaras Litvinovas pasikalbėjime su spaudos atstovais pareiškė, kad paskutiniu metu padidėjo agresyvūs ir šovininiai judėjimai prieš Rusiją. Todėl Sovietų diplomacija turi atidžiai sekti visus tuos planus.

Nors Litvinovas nepasakė konkrečiai kieno tie planai, nukreiptieji prieš Sovietų Rusiją, tačiau Europos politiniuose sluoksniuose daug kalbama apie Lenkijos vadovavimą visiems prieš Rusiją nukreiptiems sumanymams.

Mat, Lenkija jau iš pačios savo nepriklausomybės pradžios daro visokias pastangas, kad paimtų į savo rankas valstybių sąjungos sudarymą prieš Sovietų Rusiją.

Iš pradžios Lenkija sumanė sukurti nukreiptą prieš Sovietus vadinamąją didelę Pabaltijo sąjungą, į kurią turėtų įeiti ne tik Latvija, Estija, Suomija ir Lenkija, bet ir Lietuva. Kadangi pastaroji atsisakė šioj lenkiškoj avantiuristinėj sąjungoj dalyvauti, tai Varšuva greit pradėjo kurti kitus politinius planus prieš Sovietų Rusiją.

Buvo mėginta sudaryti Pabaltijo sąjungą be Lietuvos. Varšuvai tada savo metu pavyko pasiekti kai kurių politinių rezultatų ir sudaryti šiokią tokį politinį-militarinį bloką prieš Rusiją. Čia turima galvoj 1922 m. Varšuvoj pasirašytą tarp Lenkijos ir Pabaltijo valstybių protokolą, kuriuo buvo numatoma koordinuoti (suderinti) šių valstybių užsienių politiką Sovietų Rusijos atžvilgiu.

Tačiau Suomija pirmoji neratifikavo (nepatvirtino) Varšuvos protokolo. Po to, žinoma, ir Latvija bei Estija pradėjo svyruoti ir tuo būdu iš visų šių planų nieko neišėjo. Lenkijos sumanytas prieš Rusiją politinis ir militarinis blokas liko, nepaisant protokolo gražių žodžių, neįgyvendintas.

Bet Varšuva vis dėlto nenurimo ir pradėjo kurti naujus planus. Lenkai matydami, kad sudarymas bendros politinės sąjungos, nukreiptos prieš Sovietų Rusiją, yra sunkus, pradėjo varyti smarkią propagandą atskirose Pabaltijo valstybėse, kad sukiršintų jas prieš Rusiją.

Ši propaganda ypač turėjo vaisių Estijoje, kuri įėjo lenkų politinėn sferon. Su estų politiniais ir militariniais sluoksniais lenkai turi dabar glaudžius santykius. Šis lenkų-estų politinis ir net militarinis bendradarbiavimas yra aiškiai nedraugingas Sovietų Rusijai.

Lenkai mėgino tuo pat būdu paveikti ir Latviją. Tačiau iš tų mėginimų nieko neišėjo. Latvija nepateko lenkų politinėn globon, nepaisant visų Varšuvos pastangų.

Lenkija, tačiau, nenurimo ir vėl pradėjo ieškoti talkininkų savo politiniame veikime prieš Rusiją. Tokia gera talkininke pasirodė Rumunija, su kuria Lenkija jau senai yra surišta tam tikra politine ir militarine sutartimi.

Pilsudskiui pernai aplankius Rumuniją šis glaudus politinis-militarinis bendradarbiavimas tarp abiejų valstybių dar labiau sustiprėjo. Buvo net nustatytas bendras lenkų-rumunų kariuomenės veikimo planas karo metu su Rusija.

Bet Varšuva savo antisovietišku veikimu atskirose valstybėse liko nepatenkinta ir dabartiniu metu sumanė naują planą, nukreiptą prieš Sovietų Rusiją. Tai yra vadinamoji rytų Europos valstybių agrarinė (žemės ūkio) konferencija. Šioj konferencijoje turėjo būti aptarti klausimai dėl sudarymo bendro agrarinio fronto prieš Rusiją. Nors tai, anot sumanytojų, grynai ekonominė konferencija, kurios tikslas būtų Sovietų žemės ūkio produktų boikotas iš pusės rytų Europos valstybių, bet faktiškai tai yra nauja politinė kombinacija prieš Rusiją, naujas mėginimas iš Lenkijos pusės tokiu arba kitokiu būdu sudaryti rytų Europos valstybių bendrą frontą, nukreiptą prieš Sovietų Rusiją.

Nenuostabu todėl, kad naujai paskirtas Sovietų Rusijos užsienių reikalų komisaras taip griežtai atsiliepi apie padidėjusius paskutiniu metu agresyvius ir šovininčius ju-

dėjimus prieš Rusiją. Nepaisant visokių gražių žodžių, santykiai tarp Rusijos ir Lenkijos ligšiol dar nėra normalūs. Kol Lenkija neatsisakys nuo visų savo avantiuristinių politinių kombinacijų, rytų Europos politinė padėtis toli gražu dar nebus stabilizuota.

Legionierių kongresas Radome.

Spaudos žiniomis, rugpiūčio 10 d. Radomo mieste susirinks lenkų legionierių kongresas. Kaip žinoma, legionieriai lig šiol rėmė maršalo Pilsudskio politiką. Dabar kalbama apie tai, kad legionierių tarpe yra ir Pilsudskio priešininkų, kurie reikalaus vidaus politikos reformų. Be to, ši legionierių dalis yra nusistačiusi prieš Pilsudskio avantiuristinę užsienių politiką.

Didelis nedarbas Lenkijoje.

Laikraščių žiniomis, paskutiniu metu bedarbių skaičius Lenkijoje smarkiai padidėjo. Vadinasi, bedarbių skaičius pasiekė milžinišką skaičių — 550.000, iš kurių 250.000 bedarbių tenka pramonei ir 300.000 žemės ūkiui.

Lenkų spauda yra labai susirūpinusi dėl šio fakto. Bedarbių judėjimas gali turėti ir politinių rezultatų, nes šie bedarbiai su savo šeimomis sudaro 2.200.000 žmonių armiją, kuri gali tam tikromis aplinkybėmis nulemti šalies likimą.

Su tokia bedarbių armija lenkų vyriausybei sunku bus kovoti. Tuo tarpu Lenkijos finansinė padėtis yra tokia bloga, kad negali skirti dideles sumas bedarbių šelpimui.

Tuo būdu bedarbiai Lenkijoje sudaro labai pavojingą vidaus padėtį, kuri gali atsiliepti ir į užsienių politiką.

Atėjus rudenii ir žiemai, bedarbių padėtis dar labiau pasunkės.

Okupuotoj Ukrainoje padidėjo ukrainiečių teroristų veikimas.

Paskutiniu metu labai išsiplėtė ukrainiečių teroristų organizacijų veikimas. Ties Bobrko miestu ukrainiečių teroristų organizacijos 5 nariai puolė pašto furgoną ir pagrobė 26.000 zlotų. Sekant teroristus, vienas iš jų buvo užmuštas ir pas jį surasta 5000 zlotų.

Kitiems teroristams pavyko pasislėpti. Susirėmimo su teroristais metu vienas lenkų policininkas buvo sunkiai sužeistas ir mirė nuo žaizdų.

Šis ukrainiečių teroristinių organizacijų veikimas vaizdžiai kalba apie tai, kad ukrainiečiai nerimauja ir kad pagaliau jiems pavyks išvaduoti savo kraštą nuo lenkų okupantų.

Greit prasidės Lietuvos-Latvijos ekonominės derybos.

Rugpiūčio mėn. 11 d. numatoma Kaune pradėti derybas tarp Lietuvos ir Latvijos dėl prekybos sutarties sudarymo.

Latvijos delegacijos priešaky bus žymus latvių politikas — buvęs Latvijos ministeris pirmininkas p. Ulmanis, kuris jau anksčiau taip pat buvo latvių delegacijos pirmininku deryboms su Lietuva.

Iš Lietuvos pusės derybose dalyvaus atskirų žinybų atstovai, kurie ir anksčiau dalyvavo parengiamuose lietuvių-latvių pasitarimų darbuose. Manoma, kad šios derybos bus sėkmingos.

Lietuvos ir Latvijos susitarimas dėl savo piliečių nekilnojamojo turto.

Nesenai Rygoj Lietuvos ir Latvijos vyriausybės susitarė abiejų šalių piliečių nekilnojamojo turto reikalu.

Lietuva ir Latvija ligi šiol susilaikydavo nuo šio įstatymo taikymo latviams, gyvenantiems Lietuvoj, ir lietuviams, gyvenantiems Latvijoje, bet tai nebuvo juridiniai užfiksuota. Dabartiniu Rygos susitarimu šis reikalas yra galutinai sureguliuotas, kas be abejo prisidės prie abiejų šalių susiartinimo ir glaudaus bendradarbiavimo tiek politinėj, tiek ekonominėj srity.

Kaina visiems: metams 8 lt., 6 mėn. 4 lt., 3 mėn. 2 lt. ir 1 mėn. 1 lt. Užsieny, be Vokietijos, Latvijos ir Estijos, dvigubai. Skelbimų kaina pagal susitarimą. Adresas: Kaunas, Nepriklausomybės aikštė „Karys“. Telef.: per Vyr. Štabą 56 nr.

Leidžia Vyr. Štabo Sp. ir Švt. Skyrius.

Redaktorius mjr. Balčiūnas.

Akc. „Spindulio“ B-vės spaustuvė, Kaune.

KARYS

LIETUVOS KARIUOMENĖS SAVAITINIS LAIKRAŠTIS

XII metai

Kaunas, 1930 — VYTAUTO D. — m. rugpiūčio m. 14 d.

Nr. 33 (585)

Birutės gimtinė.

Mūsų tauta, iškilmingai minėdama Vytautą Didįjį, negali nepaminėti jo garbingosios motinos Birutės. Skaisti šventosios ugnies

Didžioji Lietuvos Kunigaikštienė Birutė, Vytauto Didžiojo motina. Rugpiūčio 15 d. surengta Palangoj jai pagerbti diena.

saugotoja, vaidilute, vėliau ištikiama Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kęstučio žmona, išauklėjusi Lietuvai savo sūnų didvyrį Vytautą, žinoma kiekvienam lietuviui, ir jos vardas gerbiamas kaip šventosios.

Jos vardą tinkamai pagerbė ir mūsų atgijusios kariuomenės vadovybė, kuri antrąjį raitininkų pulką pavadino 2 ulonų didžiosios Lietuvos kunigaikštienės Birutės pulku.

Šio mėn. 15 d. Vytauto Didžiojo komitetas Palangoje, kur gimė ir augo Birutė, surengė Birutės pagerbimo dieną. Atitinkamai jos

atminimą pagerbė ir kitose Lietuvos vietose.

Su Birutės vardu glaudžiai susijusi Palanga, kuri iš senų senovės labai artima kiekvieno lietuvių širdžiai ir garsi kovomis su kryžiuočių ir kardininkų ordenais. Taigi, minint Birutę, gal būtų pravartu arčiau pažinti ir jos gimtinę — Palangą.

Spėjama, kad Palanga savo vardą gavo nuo Langos upelio, kuris dabar vadinamas Ronže.

Kada įsikūrė Palanga, nežinoma. Jos įsikūrimas dingsta praėities miglose. Tik senuose raštuose pirmą kartą jos vardas paminėtas 1258 m. Toliau ji vėl

minima 1373 m., kai kardininkų ordeno magistras, naikindamas žemaičių kraštą, neaplenkė ir Palangos.

1409 m. žemaičių sukilėliai sunaikino prie Palangos kryžiuočių kariuomenę, o kitais metais (1410 m.) vokiečių galybė visiškai žlugo Žalgirio (Eglėkalnio) kautynėse. Iki to laiko kovose su vokiečių ordenais Palanga turėjo labai didelės reikšmės. Ji neleido žemyn susisiekti kryžiuočių ir kardininkų ordenams, kurie būtų visiškai apžioję ir prariję visą žemaitiją. Palanga buvo tvirtovė. Jos pylimai yra išlikę iki šiai dienai (kiti spėja, kad jie vėlesniu

DIDYSIS LIETUVOS KUNIGAİKŠTIS VYTAUTAS

Šis paveikslas yra pieštas jauno ir talentingo mūsų dailininko Al. Šepečio, 1927 m. baigusio mūsų meno mokyklą.

LTSP Nr. 11
Rugpiūčio 15 d.

laikų švedų padarinys). Taigi čia buvo labai daug pralieta vokiečių ir lietuvių kraujo.

Subirėjus vokiečių ordenams, Palangai ramiau pasidarė. Tačiau

bernijos ir liko Pabaltijo baronams tiltu su Vokietija susisiekti.

Didysis karas neaplenkė ir Palangos. 1915 m. balandžio mėn. 28 d. atplaukė 4 vokiečių karo lai-

1919 m. pavasario. Vėl pasirodė bermontininkai, kurie baisiai plėšė ir skriaudė žmones. Tada gyventojai pradėjo ieškoti priemonių nusikratyti jų sunkaus jungo. Prašė pagalbos iš Lietuvos vyriausybės.

Pagaliau lapkričio mėn. 23 d. atvyko iš Kretingos 10 kareivių ir 10 milicininkų, kuriems vadovavo nuovados viršininkas Kungys. Prie jų prisidėjo dar 18 vietinių gyventojų, buvusių rusų kareivių. Taigi ši „kariuomenė“ užpuolė bermontininkus ir juos išvijo. Tada žmonės laisvai atsiduso. Pradėjo rūpintis savivaldybės sudarymu. Bet ketvirtą dieną po bermontininkų išvijimo atvyko iš Liepojos 150 latvių kareivių su dviem kulkosvaidžiais ir dviem patrankom. Maža saujelė mūsų kareivių ir milicininkų turėjo pasitraukti. Latviai nuplėšė Lietuvos vėliavą ir sudraskė į gabalėlius. Prasidėjo latvių viešpatavimas, kuris tęsėsi iki 1921 m. Velykų.

Po ilgų derybų, tarpininkaujant anglų profesoriui Simpsonui, Palanga vėl grįžo Lietuvai. Tai įvyko 1921 m. kovo mėn. 31 d. Tos džiaugsmingos dienos atminimui ant Birutės kalno prie koplyčios sienos yra prikalta marmurinė lenta su tokiu parašu:

„1921 — III. 31 dalyvaujant Lietuvos kariuomenei, Palangiškių ir svečių minioms, grįžo Lietuvai Birutės ir Kęstučio dvasia gyvas buvęs Palangos kraštas“.

Tada baigėsi Palangos vargai.

D. L. K. Kęstutis pagrobia nuo aukuro vaidilutę Birutę.

visiškos ramybės ji neturėjo. Jau senovėje, sako, čia buvęs uostas, kuris ėjęs nuo Birutės kalno tolokai į šiaurės vakarus iki Naglio kalno. Per šį uostą ėjo prekyba su užsienio pirkliais. Tas nepatiko kaimyniniams uostams.

1705 m. atplaukė švedų kariuomenė ir užėmė Palangą. Švedų karalius Karolis XII padarė su lenkais sutartį, pagal kurią tapo panaikintas Palangos uostas. Švedai jį užvertė smiltimis ir akmenimis, kad nekliudytų Prūsų ir Kuršo uostams. Todėl Palanga ir negalėjo išaugti į didesnę miestą. Ji pasiliko nuskurusiu miesteliu iki mūsų laikų.

1511 m. Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikštis Zigmuntas I Palangą ir jos apylinkę padovanojo Žemaitijos seniūnui Stanislovui Janavičiui Kežgailai. 1776 m. ji atiteko Vilniaus vyskupui Masalskiui. Vėliau ji tapo gr. J. Potockio nuosavybe, o paskui — grafo Zubovo, iš kurio ją nupirko Kretingos grafas Juozas Tiškevičius.

1793 m. po Lietuvos padalinimo Palanga atiteko Rusijai. 1819 metais ji priskirta prie Kuršo gu-

vai ir paleido kryžišką ugnį į Palangos miestelį. Daug buvo sunaikinta namų ir turto. Žuvo keliasdešimt žmonių. Atėjo vokiečių kariuomenė, kurios sunkų jungą teko vilkti iki 1918 m. rudens. Tačiau tik vokiečiams pasitraukus, čia atsirado vėl vokiečių „geležinė divizija“, kuri išbuvo iki

Palangos eskyzas.

J. Pautieniaus piešinys.

Miestelis pradėjo tvarkytis. Žmonės turtingesni tapo.

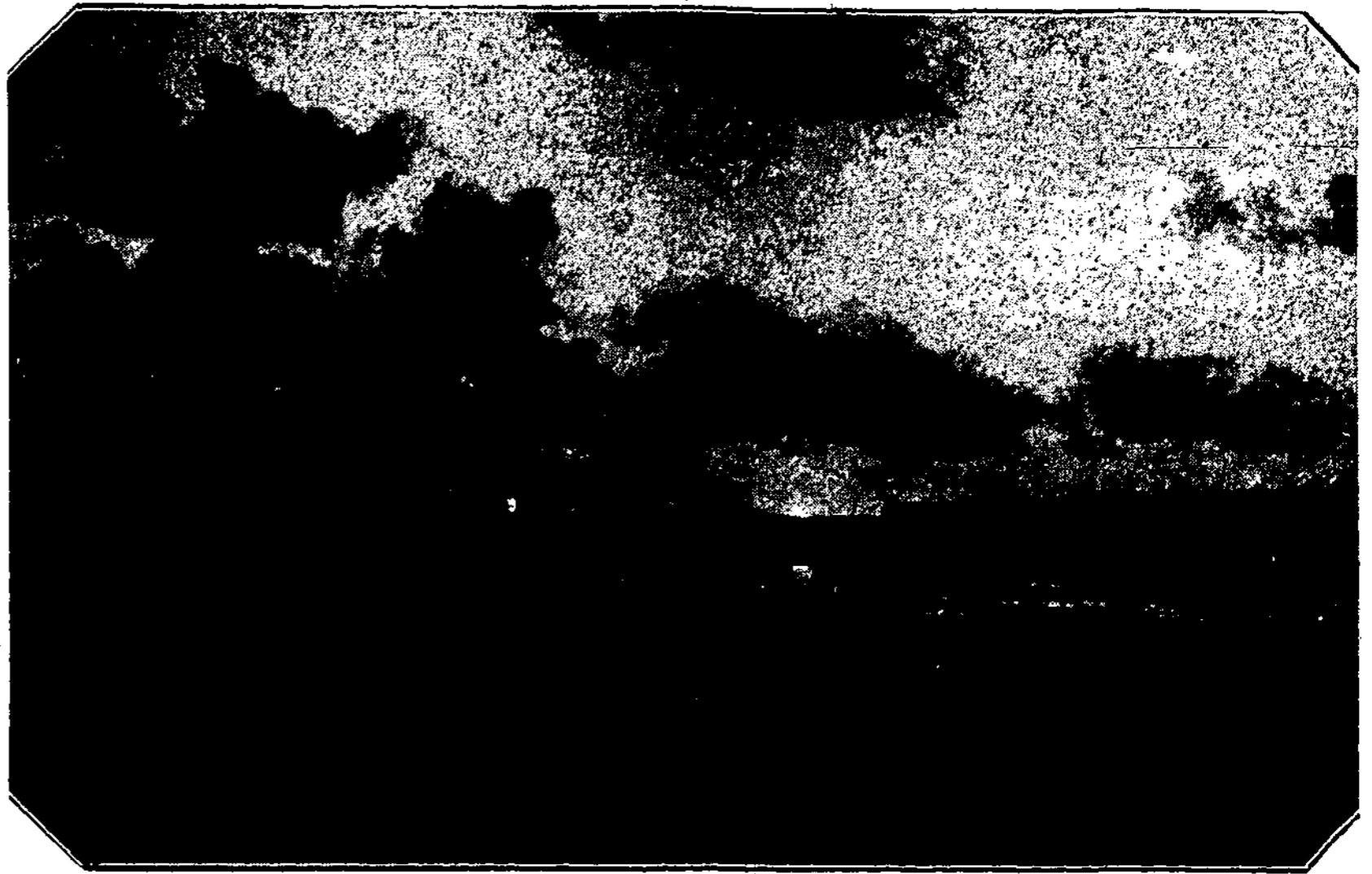
Paskutiniai Palangos savininkai, grafai Tiškevičiai, rūpinasi ją sutvarkyti ir ekonomiškai pakelti. Pirmiausia norėta vėl atgaivinti uostą ir padaryti patogų vandens susisiekimą. Tuo tikslu dar grafas Juozas Tiškevičius padirbo ilgą tiltą į jūrą, kad prie jo galėtų priplaukti garlaiviai. Jo paties garlavis reguliariškai plaukiodavo Bartijos jūroje su keleiviais ir prekėmis ir čia sustodavo. Bet neilgai trukus jūra užnešė priplauką smiltimis ir 1892 m. vandens susisiekimas nutrūko.

Palanga plačiai žinoma kaip kurortas. Čia jūros pakrantė labai graži, patogi maudykloms. Prie pat jūros smulkus, baltas smėlis, o toliau puikus sausas pušynas. Pušyno kvapas ir jūros vandens išgaravimai stiprina žmogaus organizmą, kūną, ir gydo nuo kai kurių ligų. Taigi čia prieš 70 metų įsteigtas kurortas. Prieš didįjį karą vasaros metu į Palangą privažiuodavo daug svečių iš visos Rusijos. Ypač šį ramų ir gražų kampelį mėgdavo Varšuvos lenkai. Kai kurie jų turėjo net nuosavus vasarnamius. Ir dabar kasmet maždaug nuo birželio mėn. 15 iki rugsėjo 15 d. iš visos Lietuvos suvažiuoja labai daug žmonių: vieni atvažiuoja sveikatos taisyti, kiti — pailsėti po sunkių darbų, o treči pasilinksinti.

Kai svečiai išsiskirsto, Palanga tarytum apmiršta. Gyventojų skaičius sumažėja. Namų langai uždaryti. Tik pavasarį vėl prade-

da rinktis vasarotojai, ir vėl gyvenimas pradeda kunkuliuoti. Vietiniai gyventojai vasarą turi nemaža pelno iš svečių, o kitu metu verčiasi žvejyba, ūkiu arba amatu.

je, pamatęs Birutę, įsimylėjo ir ją vedė. Birutė gyveno Trakuose, bet, mirus Kęstučiui, sugrįžo į savo tėviškę ir čia ji mirė. Jos kūną palaidojo ant kalno, kur ji,

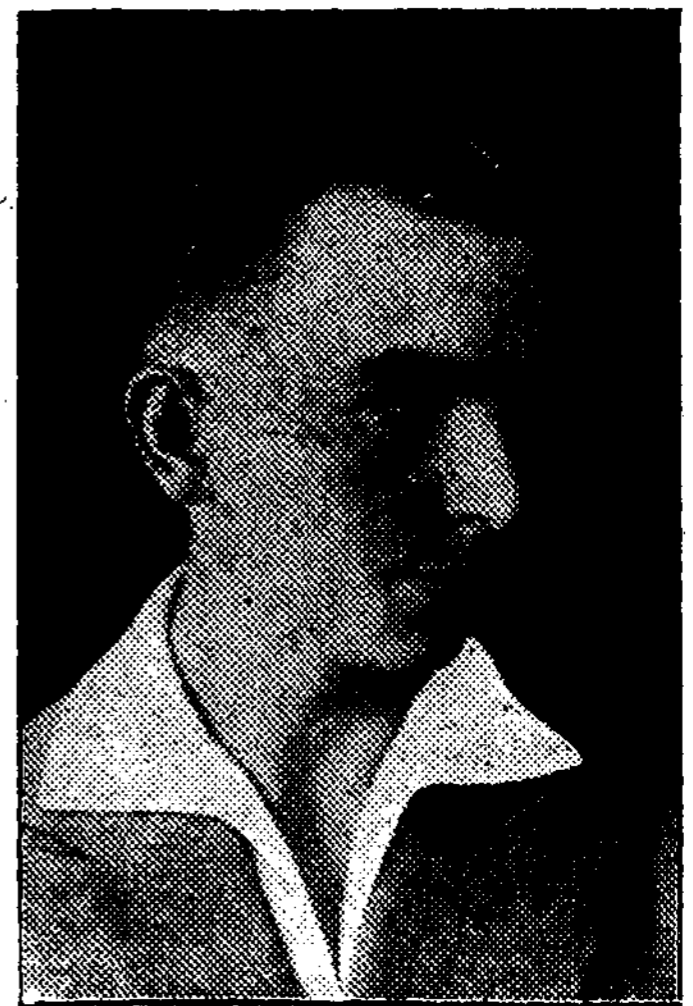

Palangos pajūris. Iš dešinės matyti jūros tiltas, kurį pastatė gr. Tiškevičius.

Palangoje nuolatinių gyventojų yra per 2.000 žm. Vasarą jų skaičius 3 — 4 sykius padidėja.

Grafas Tiškevičius pušyne pasistatė puikius rūmus ir įrengė labai gražų parką, kuriame yra ir garsusis Birutės kalnas. Tai istorinė šventavietė. Čia stovėjo Praurimos šventovė, prie kurios gyveno 12 mergaičių. Jos kurstė šventąją ugnį. Tarp Praur. vaidilučių buvo ir Palangos bajoro Vidimanto duktė Birutė. 1343 m., grįždamas iš karo su kryžiuočiais, kunigaikštis Kęstutis sustojo Palango-

būdama vaidilute, kūreno šventąją ugnį. Todėl žmonės šį kalną ir pavadino jos vardu. Taip sako žmonių padavimai.

Dail. Al. Šepetyš, nupiešęs Vytauto Did. paveikslą, kurį įdėjome šiam nr.

Koplytelė ant Birutės kalno Palangoj.

žemaičiai, priėmę katalikų krikštą, vis tiek laikėsi senosios savo tikybos ir uoliai lankė stambeldžių šventavietes. Taigi ir Birutės kalnas buvo labai gerbiamas. Tatai matydami katalikų kunigai XV amžiuje pastatė ant Birutės kalno šv. Jurgio bažnytelę, o jai suirus 1869 m. buvo pastatyta mūrinė koplytelė, kuri ir dabar tebėra. Pakalnėje yra įrengta labai

Mūsų kariuomenė įeina per buvusią Lietuvos-Latvijos sieną į gražintą Lietuvai Birutės tėviškę — Palangos kraštą (1921. III. 31).

graži Liurdo stebuklingosios vietos imitacija. Tai akmeninis urvas su Dievo Motinos statula. Ją įrengė (o taip pat ir parką sutvarkė) prancūzų architektorius André 1898 m.

yra žvejų kaimas — *Palipgiris*. Dabartinė mūrinė gotiško stiliaus bažnyčia pastatyta 1908 m. Jos statymui dabartinis Palangos dvaro savininkas grafas Peleksas Tiškevičius paaukojo, 30.000 aukso

brangių spalvotus langus su paveikslais.

Apie 1 klm. į šiaurę nuo Palangos ant jūros kranto stovi apskritas kepurės pavidalu kalnelis retomis pušimis apaugęs. Ji vadinama *Olando Kepure*. Vyskupas Masalskis buvęs sumanęs augusias ant jo pušis nukirsti. Bet sužinoję apie tai Olandijos jūrininkai labai prašę vyskupą ir net brangią dovaną dovanoję, kad pušyno nekirstų, nes jis rodydavęs jūrininkams kelią. Vietiniai žmonės šį kalnelį vadina *Naglio kalnu*. Iš jūros išplaukdavęs Naglis, atsitūpdavęs ant šio kalno dairydavęs. Kai tik pamatydavęs žmones, tuojau apiplėšdavęs ir vėl į jūrą grįždavęs, o kas jis buvęs, žmogus, paukštis ar žvėris, niekas nežinoję.

Kasmet Palangą aplanko daug žmonių, daug įvairių ekskursijų. Ir tatai labai gerai. Pravartu ją pamatyti. Taigi progai pasitaikius ir tu, skaitytojau, aplankyk Birutės gimtinę, kur yra:

Ant aukšto kalno Palangos miestely,

Kur gyven mūsų broliai, žemaiteliai,

Yr aukštas kalnas Biruta vadinatas,

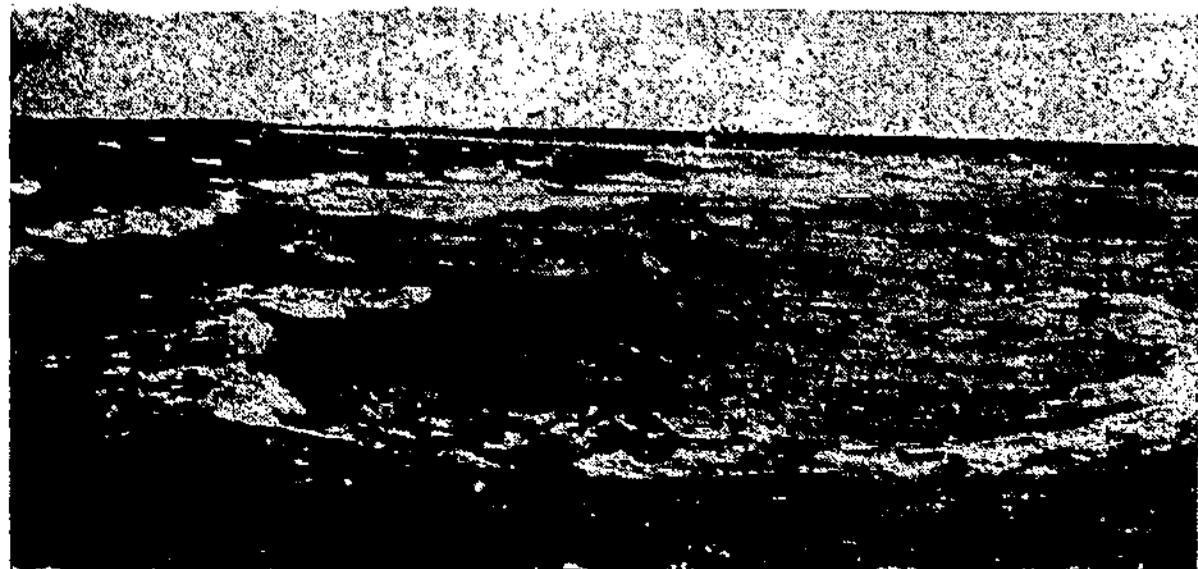
Žaliomis pušelėmis viršuj apodintatas.

Palangos gražinimo Lietuvai iškilmės ant Birutės kalno (1921. III. 31).

Katalikų bažnyčią Palangoje pastatė karalienė Ona Jogailienė, kuri vasaros metu mėgdavo gyventi netoli Palangos, kur dabar

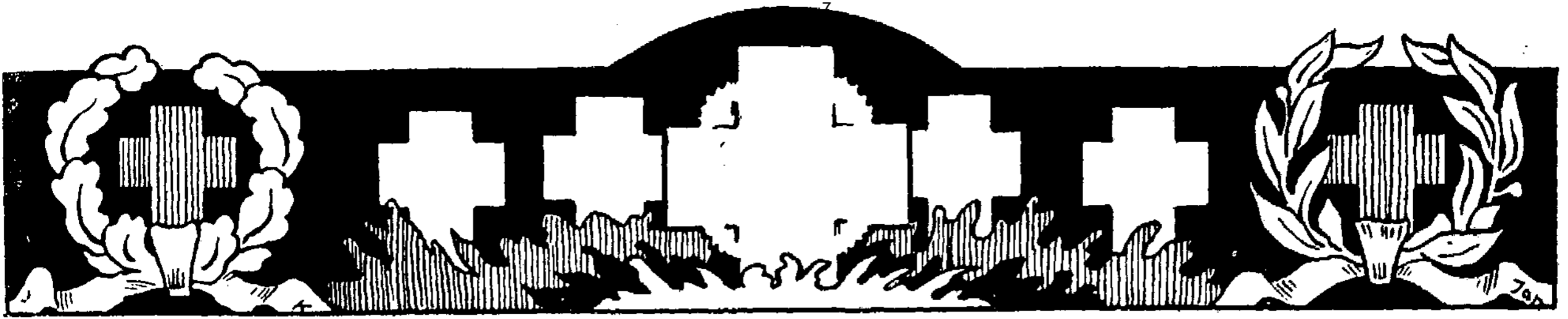
rublių ir daug medžiagos. Karo metu į ją pataikė 4 vokiečių jūrų artilerijos sviediniai ir kiaurai peršovė, o taip pat ištrenkė labai

Palangos pajūris.

Naglio kalnas.

Mirė rašytoja Marija Pečkauskaitė — Šatrijos Ragana.

Senosios kartos inteligentų, mūsų liaudies švietėjų ir nepriklausomybės kovotojų eilės vis retėja. Štai neseniai vėl apleido šį pasaulį žymi rašytoja, auklėtoja ir mokytoja Marija Pečkauskaitė.

M. Pečkauskaitė gimė 1878 m. vasario mėn. 24 d. savo motinos tėviškėje Medingėnuose. Jos tėvai Stasė ir Anupras Pečkauskai buvo dvarininkai ir, žinoma, šeimoje vartojo lenkų kalbą. Tačiau jie nebuvo per daug nutolę nuo savo krašto žmonių ir gražiai mokėjo kalbėti žemaitiškai. Jie pritarė tautiniam lietuvių judėjimui, skaitė draudžiamus lietuvių raštus ir savo dvasia buvo susigyvenę su Lietuva. Taigi nieko nuostabaus, kad jų dukrelė Marytė iš pat mažens suprato lietuvišką dvasią ir per visą savo gyvenimą ištikimai tarnavo Lietuvai.

Ji augo savo tėvo paveldėtame Labūnavo dvare, Pavandenės parapijoje. 1892 m. buvo įstojusi į šv. Kotrynos mergaičių gimnaziją Petrapily, bet dėl silpnos sveikatos gavo mokslą nutraukti ir grįžti namo. Čia ji tęsė savo mokslą. Mokslas gerai sekėsi. Bet tėvų ūkio reikalai labai pablogėjo. Teko parduoti savo dvarą ir išnuomoti Užvenčio dvarą.

1894 m. į Užventį perkėlė kun. Bukantą, žinomą lietuvių patriotą. Pas jį vasaros metu atvažiuodavo brolis studentas gamtininkas. Iš čia pat buvo kilęs žinomas tautinio atgijimo veikėjas Povilas Višinskis. Su jais susipažino M. Pečkauskaitė, ir jų draugystė pastūmėjo ją į platesnį visuomeninį veikimą.

Kai 1898 m. mirė jos tėvas, ūkį teko likviduoti ir persikelti į Šiaulius. Ten motina šeimininkavo, o Marija uždarbiavo privatiškai mokydama bajorų vaikus. Pagaliau, kaip pasireiškusi rašytoja, ji gavo iš lietuvių katalikų draugijos „Motinėls“ stipendiją aukštajam mokslui eiti ir 1905 m. išvyko į Šveicariją. Iš ten grįžo 1907 m. ir kunigo Miluko patariama įsteigė Vilniuje lietuviškų knygų knygyną.

Bet prekyba nesisekė. Tada knygyną teko likviduoti ir ieškoti kito užsiėmimo.

Išlaikiusi tam tikrus egzaminus mokytojos teisėms įgyti, 1909 m. ji pradėjo mokytojos darbą dirbti. Ji buvo iki pat didžiojo karo „Žibu-

A. a. rašytoja Marija Pečkauskaitė - Šatrijos Ragana.

rio“ draugijos mergaičių progimnazijos Marijampolėje direktorė. Kai karas pertraukė šios progimnazijos darbą, ji grįžo pas savo motiną, kuri gyveno Židikuose, ir savo nameliuose įsteigė šv. Vincento a Paulio vardo ligoninę. Pati būdama neturtinga, ligonė ir vargšė slaugė ir šelpė vargšus ir pavarėlius.

Šiomet jos sveikata visiškai pablogėjo. Gydėsi Kaune karo ligoninėje, bet tatai nebepadėjo. Grįžo

į Židikus ir liepos mėn. 24 d. 9 val. 45 min. vakaro baigė šio gyvenimo vargus. Liepos mėn. 27 d. jos kūną sunkių darbų ir didelių kančių nuvargintą, priglaudė Židikų parapijos kapinių žemelė. Paskutiniam sudiev tarti susirinko tūkstantinė minia žemaičių, suvažiavo giminės ir iš Kauno atvyko rašytojas kaunaininkas dr. J. Tumas-Vaižgantas, prof. Dovydaitis, dr. Bielskus ir redakcijų atstovai. Naujai supiltą kapą apdengė 18 vainikų.

Per visą savo gyvenimą Marija Pečkauskaitė dirbo sunkų darbą. Ji mokė kūmiečių vaikus lietuviškai skaityti ir rašyti, ji platino lietuvišką spaudą, ji rašė straipsnius ir siuntė į Prūsus mūsų laikraščiams, ji ragino žmones šviestis, dorėti, mylėti savo tėvynę, ir dirbti jos gerovei. Ir už šį darbą jai daug kartų grėsė pavojus, nes buvo laikai, kai tatai laikė didžiausiu nusikaltimu.

Nors buvo labai sunkios jos gyvenimo aplinkybės, vis dėlto velionė paliko geroką krūvą raštų. Praėjusiais metais „Žinijos“ bendrovė išleido šešetą tomų jos originalių raštų, kuriuos sudaro pedagoginiai straipsniai ir beletristiški veikalai. Be to, M. Pečkauskaitė išvertė: 1) Fr. Försterio garsaus pedagogo, „Jaunuomenės auklėjimas“ (išėjo jau 3 leidimai). 2) to paties autoriaus „Seksualė etika ir seksualė pedagogija“, 3) lenkų rašytojo H. Senkievičiaus „Dykumose ir giriose“ (2 dalys) ir 4) B. Prūso „Sargyba“ ir parašė „Lietuvos bitininką“, kuris jau susilaukė antro leidimo.

Velionės raštai būdavo dedami šiuose laikraščiuose: „Varpe“, „Ūkininke“, „Tėvynės Sarge“, „Dirvoje“, „Žinyne“, „Vilniaus Žiniose“, „Šaltiny“, „Vilty“, „Draugijoje“, „Motery“, „Vaire“, „Naujoje Vaidilutėje“ ir k. k. Šatrijos Ragana — tai jos raštų slapyvardis.

Jos skaisti siela tebūna įpinta į amžinybės vainiką.

Did. Lietuvos etmonas Jonušas Radvila ir Liubecko byla.

Mirus Jonušo tėvui Kristopui Radvilai, vakavo Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos Kunigaikščio vieta. Karalius Vladislovas IV 1646 m. balandžio mėn. 27 d. didžiuoju Lietuvos kunigaikščiu paskyrė Jonušą Kišką, Polocko vaivada, o etmonu — Jonušą Radvilą. Karalius tą padarė, žinoma, su išskaičiavimu. Kaip tik tuo laiku karalius, popiežiaus ir Toskanos hercogo laiškais padrąsintas, norėjo paskelbti turkams karą. Vladislovas IV norėjo galų gale išsivaduoti iš žeminančių mokesčių, kuriuos lenkai turėjo mokėti savo priešams totoriams, ir laiduoti savo tautai ramumą. Karalius žinojo, kad sunku bus įkalbėti sujungtą respubliką pradėti kovą su turkais. Sumanyta paraginti kazokus pulti turkų kraštą. Tada turkai būtų puolę Lenkiją, ir noroms nenoroms sujungta respublika pradėtų karą. Pradžioje apie tą sumanymą žinojo tik etmonas Koniecpolskis ir kancleris Ozolinskis.

Karalius labai norėjo paskirti Jonušą Radvilą vyriausiuoju kariuomenės vadu. Jis slaptai įsakė Jonušui rinkti Lietuvoje kariuomenę būtinam karui, kuri pradėti turėjo kazokai. Atsižvelgdamas į tai, kad be seimo sutikimo karas niekad neįvyks, Jonušas neišpildė to įsakymo.

Tuo metu karalius savo žmonos pinigais darė pasiruošimus užsienyje ir pas save. Tie pasiruošimai atkreipė dėmesį ne tik senatorių, bet ir kaimyninių valstybių: Švedijos ir Turkijos, kurios taip pat pradėjo ruošti karui.

Senatoriai užgauti, kad be jų žinios ir pritarimo karalius ruošiasi karui, reikalavo sušaukti seimą ir, tik gavus seimo sutikimą, pradėti karą.

Vladislovas IV nors žinojo, kad sunku bus seime atlaikyti savo sumanymą, bet seimą tačiau sušaukė 1646 m. spalio mėn. 25 d. Senatoriai ir atstovai reikalavo seime iš karaliaus paleisti surinktą kariuomenę ir ateityje nieko nedaryti be senatorių žinios. Karalius turėjo nusileisti senatui ir atstovams pasižadėję ateityje be žinios visos sujungtos respublikos nepradėti karo ir nedaryti sutarčių.

Antras klausimas, kuris buvo triūkšmingai seime svarstomas, tai buvo Trubeckas ir jo apylinkės.

Karaliaus komisija, paskirta sienoms su Maskva nustatyti, atidavė Maskvai Trubecką su apylinkėmis, kuris priklausė Lietuvai. Lietuvos atstovai smarkiai puolė karalių, kad jis peržengė valdžios ribas, atiduodamas provincijas be žinios sujungtos respublikos. Iš senato ir bajorų buvo sudaryta komisija ištirti tą dalyką ir surasti būdus, kaip tą skriaudą Lietuvai kompensuoti.

Pradžioje norėta atiduoti Lietuvai jos vicekanclerio Kazimiero Leono Sapiegos Čarnobyli, bet vicekancleris su tuo nesutiko ir reikėjo ieškoti kitų būdų.

Atstovas Vlastovskis pasiūlė Liubeckio ir Lojovskio seniūnijas prijungti prie Lietuvos. Daug Lenkijos atstovų nenorėjo su tuo sutikti ir sakė, kad pilnai pakaks tik vienos Liubecko seniūnijos.

Jonušas Radvila buvo vienas iš uoliausių Trubecko bylos gynėjų. Kai lenkų atstovai prikaišiojo lietuviams, kad neteisėtai reikalauja, Jonušas atsakė: „Trumpai kalbant apie Trubecko bylą, rodosi tai mažas dalykas, bet pažvelgę į patį dalyką, rasime didelį nusikaltimą, kokio dar tėvynė nematė, kuris visiškai naikina mūsų laisvę“.

Pagaliau lenkų atstovai sutikė atiduoti Lietuvai Liubecką ir Lojovą, bet privatiniai kivirčiai vos tik nebuvo priežastimi nė tik panaikinimo to klausimo, bet ir nutraukimo viso seimo.

Šį kartą pradžią kivirčams davė pats karalius. Jonušas Radvila ir Leonas Kazimieras Sapiega siūlė kandidatus vienai laisvai seniūno vietai. Nors karalius seniūniją buvo pažadėjęs Sapiegos kandidatui, tačiau, pamiršęs pažadėjimą, atidavė ją Jonušo kandidatui. Sapiega smarkiai supyko ir ėmė seimo atstovus agituoti, kad nepalaikytų Trubecko klausimo, kuri Jonušas Radvila uoliai gynė. Bet viso to nežiūrint, Jonušo rūpesčių dėka, Liubeckas ir Lojovas buvo atiduoti Lietuvai, o Trubecko nuostoliai buvo atlyginti pinigais.

K. J. V.

Kalnėnų piliakalniai.

Kalnėnų kaime, Jurbarko valsčiuje, gražioje lankoje stovi greta vienas kito du neperdideli gražūs piliakalniai. Kurio kunigaikščio laikais piliakalniai atsirado, žmonių padavimai nepasako. Apie juos žmonės šiaip pasakoja. Tiedu piliakalniai buvę supilti sargybos arba sekimo tikslams, kad kryžėiviai, Nemunu atplaukę, pasalomis neužpultų Jurbarko. Nuo piliakalnių viršūnės labai toli matyti Nemunu. Iki kryžėiviai atplaukdavo prieš srovę, lietuviai turėdavo laiko ir progos pasiruošti, tinkamai pasitikti priešą ir pastoti jam kelią. Kova visuomet baigdavosi lietuvių laimėjimu. Retas iš čia sugriždavo pas savuosius; visi kiti, užpulti narsių lietuvių, atsisveikindavo su šiuo pasauliu.

Vieną gražią dieną lietuvių sargyba pastebėjo atplaukiančius keturis kryžėivių laivus. Visi lietuviai (toj vietoj žemaičiai gindavo savo kraštą) pasislėpė krūmuose, o vienas karys, apsirengęs moteriškai rūbais, išėjo į pakrantę. Jis mokėjo ir svetimų kalbų, tad kryžėiviams suprantama kalba pradėjo šaukti: „Gelbėkite!.. Gelbėkite!.. Broliai! aš esu krikščionė, patekusi žemaičiams į nelaisvę. Man šandien pasisekė iš jų pabėgti, nes žemaičių kariuomenė išėjo į girias lokių medžioti“. Kryžėiviai drąsiai priplaukė prie kranto paimti „moteriškę“. Kryžėiviai džiaugėsi ir manė, kad jau dabar iš tikrųjų esą šių dviejų pilių valdovai ir šeimininkai. Tikėjosi čia įsitvirtinti ir, sugrižus lietuviams iš lokių medžioklės, jau nebeprisileisti jų prie pilių ir staiga juos pulti. Drąsiai, be baimės, visi išlipo ant kranto, pririšo savo laivus ir jau ruošėsi eiti užimti pilis! Bet smarkiai apsiriko! Lietuviai iš pasalų staiga kryžėivius puolė. Priešų eilėse kilo sumišimas ir pasijuto apgauti. Jų akivaizdoj, pagalbos prašiusi „krikščionė moteriškė“, staiga stojosi vyru, narsiu karžygiu su kardu rankoje, bet jau buvo per vėlu gintis. Nė vienas kryžėivis nebegrižo pas savuosius. Priešų laivas taip pat pasiliko lietuvių rankose.

Žmonės kalba, kad po minimais piliakalniais esą palaidoti dviejų karžygių kūnai, žuvusių kautynėse su kryžėiviais. Po didesniuoju dalies vadas, o po mažesniuoju jo padėjėjas.

1929 m. didesnįjį piliakalnį kasinėjo keturi mokslininkai, ieškodami senovės liekanų. Rado senoviškų kulnų ir akmeninių peilių.

Ats. vyr. pusk. J. Ambrozaitis.

Aviacijos parko dirbtuvėse.

Štai, dirbtuvių varpas triskart garsiai suskambėjo pranešdamas, jog yra jau septynios valandos.

Po to skambinimo sujuda keliasdešimt darbininkų, kurie paleidžia įvairias mašinas ir tuomi prasi-
dėjo lėktuvo „kūrimas“...

— Žiūrėkit, pone meisteri, ši lenčiukė yra šakota, ar tiks sparnams?

Aviacijos parko dirbtuvių dailidžių skyrius.

— O ne! Tuoju eikit į sandėlį ir išsirinkit tinkamiausios medžiagos, — atsakė vyresnysis dailidžių meisteris.

— O kodėl ta lenčiukė netinkama? — paklausiau aš.

— Matot, tamsta, koki lėktuvo sparnų rėmai yra ploni. Jeigu tos lentelės bus šakotos, žinoma, stiprumas be garantijos... O juk mes esame sąžiningi darbininkai ir norim, kad mūsų darbo vaisiai būtų geri.

— Petrait! — užgirdau balsą iš šalies. — Prašau, štai, šitą spyrių suvirinti...

Man paaiškino, kad čia kalbėjo vyr. šaltkalvių meisteris. Pasižiūrėjęs, kaip dailidės stropiai dirba, nuėjau į šaltkalvių skyrių.

Čia radau ir suvirinimo skyrių, kame Petraitis apžiūrinėjo jam duotą spyrį.

Toliau geležies tekinimo staklės, prie kurių dirba atidūs tekintojai. Prie stalų šaltkalviai atidžiai apdirbinėjo geležines lėktuvo dalis. Šalia jų su plaktukais stuksėjo skardininkai. Greta skardininkų nedidelis kambarėlis, kuriame taisoma opesnės lėktuvo dalys: magnetai, įvairios rodyklės ir t. t. Ten pat geležies atsparumo matavimo prietaisai.

Besižvalgydamas pamačiau žmogų, kuris pasimė nuo stalo kažkokį račiuką ir išėjo.

Sakė, kad tai buvo vyr. motorų skyriaus meisteris. Nudūlinau paskui jį...

Čia radau daug išardytų motorų, kurios apžiūrinėjo prityrę motoristai.

— Kas jiems atsitiko? — paklausiau meisterio, kuris buvo visas alyva susitepęs.

— Mat, ponuli, beskraidydami erdvėje „susirgo“... — šypsodamasis atsakė jis. — Na, o mūsų pareiga „išgydyti“ juos...

— Bagdone, ar pataisytas motoras „X“? — pertraukė mūsų kalbą vyr. surinkimo skyr. meisteris.

Gavęs atsakymą jis grįžo į savo skyrių. Žinoma, aš nuo jo neatsilikau...

Ir vėl įdomu! Čia net siuvėjus radau, kurie iš drobės puikiai siuva „plieno paukščiui“ sparnus. Kiti čia pat su tam tikra medžiaga juos nudažo, kad oro nepraleistų.

Visos padarytos dalys atiduodamos vyr. surinkimo skyriaus meisteriui. Jo pareiga atidžiai surinkti visas dalis, iš kurių susideda lėktuvas.

Pamatęs stovintį meisterį, kuris žiūrėjo į pliką lėktuvo liemenį, tariau:

— Painus darbas, tiesa?

— Taip, bet mes jau įgudę ir didelio painumo nerandam. Svarbu, kad jis, lėktuvas, būtų sąžiningai sustatytas. Juk baisu ir pamanyti, kas atsitiktų, jeigu ten, erdvėje, koks šriubelis atsisuktų...

Tuo pačiu laiku parodė man jau visiškai baigtą lėktuvą. Iš tikrųjų, pamatęs puikų „paukštelį“ nenorėjau, tiesiog, tikėti, kad jis čia padarytas. Atrodė, tarytum, jis darytas žymiausiose užsienio dirbtuvėse.

Netrukus atėjo inžinieriai ir vienas, kitas lakūnas, kurie atidžiai apžiūrėjo tą lėktuvą ir pripažino, kad darbas labai gerai atliktas. Beliko tik prityrusiam lakūnui išbandyti jį ore ir užskaityti į „tinkamų“ eiles.

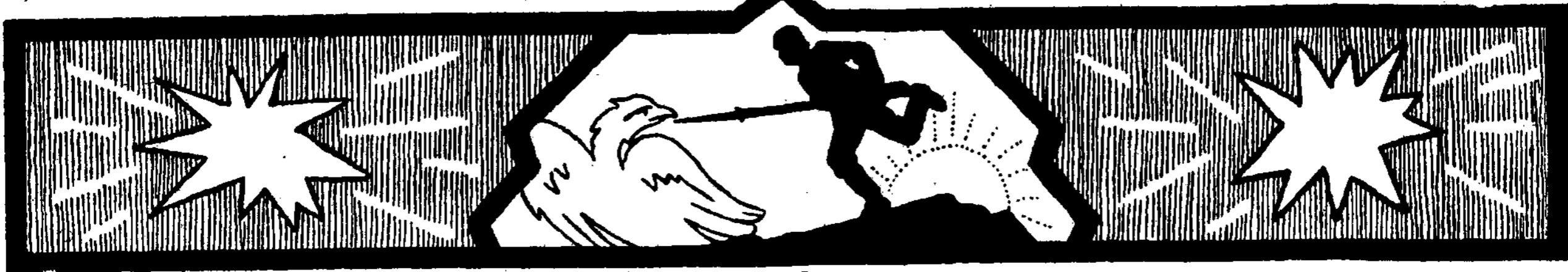

Aviacijos parko dirbtuvių motorų skyrius.

Tenka pastebėti, kad, kai tapo aviacijos parko viršininku majoras inž. Gustaitis, lėktuvų konstruktorius, dirbtuvės pradėjo žymiai progresuoti. Rūpinamasi daugiau daryti savų — lietuviškų lėktuvų.

Vadinasi, kai viršininkai yra specialistai, o darbininkai sąžiningi, — darbo vaisiai dideli ir geri.

Vaitiekus.

Tryliktasis.

(Žiūr. „Kario“ 32 nr.).

Prieinu pasižiūrėti. O gi lenkas kabo ant tvoros, žemyn galva, munduro kišene užsikabinęs už baslio, o mūsų Rumbas stovi prie jo ir šypsodamas sako jam pamokslus.

— Nereikėjo tiek daug sviesto, lašinių, kiaušinių krauti į kišenes, tai būtumei peršokęs, o dabar, va, kabai, kaip šuva, persisvėręs per tvorą ir nei rankomis žemės, nei kojomis dangaus negali pasiekti.

Nukabinome lenką nuo tvoros ir palikome jį kaimo bernams saugoti, o mudu pasileidome pirmyn.

Lenkai tuo tarpu subėgo į gretimą Pavietinių kaimą ir, kada mes juos vydami, pribėgome visai arti prie jo, kai pradės piškinti, kai pradės kulkosvaidžiais svilinti, net mums akyse pažaliavo. Mes, išsitiesę, kas griovy, kas už kupsto, o kas žaliuojančiuose jaunučiuose rugiuose, tuo pat atsakėmė lenkams. Ir prasidėjo kova... Visa valanda jau šaudomės, bet priešas nenusileidžia ir nė galvos mums neleidžia pakelti. Taip prirakino mus prie žemės, taip apipylė mus kulkomis, kad mes kiekvienas savo nagais pasidarėme — praraušėme šiokią tokią duobelę savo gyvybei šiek tiek apsaugoti... Bet čia mus ištiko didžiausia bėda — pritrūkome šovinių. Kai kas turi dešimt jų, kai kuris tik penkis — ką su tiek veikti? Vadas sustabdė ugnį.

— Dviem kairiesiems, priešui nematant, užėiti priešui iš šono, o dviem dešiniems tą pat daryti dešinėje, — per grandinę pasigirdo vado komanda. — Užėjus iš abiejų šonų atidengti kuo smarkiausia ugnį iki paskutinio šovinio, o čia likusiems ją palaikyti.

Tai paskutinė ir rizikinga priemonė, jei nelaimėsime, tai žūsime, bet kitos išeities nėra.

Prabėgo bent dešimt nekantrių nervingų minučių, kol pasigirdo iš abiejų kaimo pusių gana tankūs šūviai. Dėkui Dievui, tai mūsiškiai... Taip lengva sieloj pasidarė... Visu smarkumu ir mes pradėjome. Lenkai iš pradžių dar šiek tiek atsišaudė, bet, manydami, kad mes juos apsupome, kuo greičiausiai išsinešdino, vos spėdami paimti su savim savo kulkosvaidžius, sužeistuosius ir užmuštuosius (o jų, kai vėliau sužinojome, turėjo apie šešioliką). Prisiplėšto turto vežimus paliko kaime.

Juos persekioti mums nebuvo prasmės, nes tuo galėtumėm jiems išduoti savo jėgas ir jie galėtų atsigrįžti prieš mus, o juk mes šovinius pabaigėme, beveik ligi paskutinio...

Mes džiaugėmės, kad ne jėga, bet gudrumu ir drąsa juos nugalėjome.

Laimėję grįžtame į Kulniškių kaimą.

— O kur mūsų Rumbas? — pasigedo vadas.

Iš tikrųjų, Rumbo mūsų tarpe nebuvo. Išieškujome, iškrėtėme visus laukus, bet Rumbas dingo, kaip ugnin.

— Ar nebus tik jis užmuštas? — nuliūdo vadas, — jei būtų sužeistas, būtume išgirdę jo vaitojimus.

Dar kartą apieškojome, bet vėl veltui. Jis buvo tryliktas, todėl ir nelaimingas. Ir reikėjo jam eiti su mumis!...

Sugrįžome į Kulniškius.

— Kur belaisvis? — paklausė vadas bernų, kuriems palikome jį saugoti.

— Pabėgo.

— Kaip pabėgo?!...

— Su tamstu kareiviu Rumbu.

— Su Rumbu... pas lenkus?!

— Tikrai nežinau, bet rodos, kad taip, nes nubėgo jų link.

Susigriaužęs ir piktas vadas grįžo namo, o su juo ir mes nusimine. Ir kam reikėjo priimti tą tryliktąjį mūsų tarpan, štai ir privirė košės!

Netrukus miške sutinkam atbėgantį nemažą mūsų kuopos kareivių būrį, pirmo būrio vado vediną. Tie net išsižiojo mus pamatę, o mes nemažiau nustebome juos sutikę.

— Kur jūs skubinatės? — užklausė vadas.

— Jums padėti.

— Mums??!

— Taigi, taigi jums. Iš nelaisvės jus vaduoti!

— Iš nelaisvės? — visi nustebome. — Bet juk štai mes visi laisvi ir grįžtame namo. Kas čia per komedijos?

— Nagi jūsų Rumbas parbėgęs pranešė, kad lenkai jus visus apsupo ir vienus į nelaisvę paėmė, o kitus užmušė; jam vienam tik pasisekė pasprukti ir net lenką paimti nelaisvėn.

— Geras paėmimas. nuo tvoros, kaip maišą, nukabinome abudu, — neiškenčiau neįsikišęs.

— Ar ir lenkas yra?

— Yra.

— Na, ačiū Dievui, netoks jau baisus tas velnio tuzinas, kaip mums atrodė, — šypsodamos ir pralinksmėjęs ištare vadas, ir pridūrė — o mūsų Rumbas vis dėlto privirė košės.

Grįžome į užtvorą.

Nuo tos dienos mūsų kuopoje atsirado naujas kareivis su dviem pavardėm: „Velnio tuzinas“ ir „Tryliktasis“.

Savanoris Šabronis.

Kary! atmink, ką gali padaryti šiandieną, nepalik rytojui.

Geriausia vokiečių šnipė.

Panelė Lesser, vadinama „mademoselle docteur“, tik ką buvo nuvažiavus į Italiją pailsėti, o čia gauna žinią, kad paskelbtas karas. Tuoju automobiliu važiuoja į Milaną pas nuolat ten gyvenantį vokiečių šnipą. Apsirūpina pasu ir važiuoja į Prancūziją, kur apsirengus galestingąja sesute važiuoja į Paryžių pas vokiečių šnipą. Čia paima visas jo surinktas žinias ir pasidarius pasą kažin kokio belgų karininko dukters vardu, galestingos sesutės rūbais, važiuoja į Belgiją. Čia eina į prancūzų transporto skyrių ir savo gražumu ir meilumu taip paveikia esančius karininkus, kad šie paima ją į savo automobilį ir važiuoja į Briuselį. Pakeliui ji pasižymi prancūzų daromus paruošimus puolimui ir iš kalbos su karininkais sužino, kad belgų kariuomenei, ištikus pavojui, eis padėti prancūzai; ši žinia buvo vokiečiams svarbi, nes jie iki šiol tai tik spėdavo. Atvykus į Briuselį, karininkai jos nepaleidžia — nusiveda į generalinį štabą, kur per pasikalbėjimą su štabo viršininko padėjėju sužino, kad, pasigirdus pirmam šūviui iš belgų pusės, anglai išsodina Antverpene 160 tūkstančių žmonių prieš Vokietiją. Lesser bijodama, kad jos nesučiuotų, atsilabinėja, kad negalinti ilgiau pasilikti, nes reikia prieš kelionę pasipirkti. Vakare susitinka su vienu iš ją vežusiu karininku iš kurio iškvočia, kad belgai koncentruoja vienoj vietoj savo kariuomenę ir sužino tvirtovės Mottich planą bei apsaugą. Ką galima buvo ištraukti iš karininko, viską turėjo, o paskui apsimetė, kad jai labai rūpi tėvas ir ji turinti pas jį važiuoti. Taip ir atsisveikina. Ji patenka į traukinį Briuselis — Mottich, kuriuo važiuoja belgų gener. štabo karininkai.

Tuo tarpu Berlyne vokiečių žvalgybos viršininkas rūpinasi dėl savo geriausios šnipės likimo. Iš visur gauna žinias, bet apie ją nieko, tik vėliau sužino, kad iš Italijos išvažiavo į Paryžių.

Rugsėjo 3 — 4 d. naktį vokiečių sargybiniai prie Vokietijos Belgijos sienos areštuoja kaimiškai apsirengusią moterį. Iškračius randa belgų pasą ir prirašytų mažų popieriukų. Ji pareikalauja kuo skubiausiai kokį nors štabo karininką. Po pusvalandžio jau perdavinėjamos visos surinktos žinios į žvalgybos centrą Berlyne, kur apdirbtos siunčiamos į frontą. Po dviejų dienų tvirtovė Mottich jau buvo vokiečių rankose.

Po šios kelionės panelė Lesser kai kurį laiką dirba centre, padėdama savo viršininkui, kuris negalėjo vienas apsidirbti. Čia ateina su protekcijomis siūlydami savo patarnavimus įvairūs žmonės, bet Lesser atskirdavo, kas kuo kvepia. Tuoju ji sugavo du prancūzų karininkus atėjusius pasisiūlyti; sakėsi atvažiavę iš Šveicarijos inžinieriai, bet iš tikrųjų, jie norėjo susipažinti su vokiečių žvalgyba.

Vokiečiai pradėjo rengti slaptą Verderno tvirtovės puolimo planą. Iki šiol ėjusios reikalingos žinios iš Paryžiaus sustojo, ir ryšys nutrūko, o buvo reikalingos skubios žinios. Lesser ryžosi važiuoti į Paryžių. Atvažiavus randa firmos Menje ir Ko duris uždarytas, o jos vedėjas buvo paimtas į kariuomenę; jis vėliau nusižudė — neišlaikė nervai, mat, būdamas prancūzas, išdavinėjo savo tėvynės paslaptis.

Kartą pas p-lę Lesser Berlyne atėjo pasisiūlyti graikas Kudojanis, gyvenantis Paryžiu kaip atstovas vienos firmos, prekiaujančios pietų vaisiais. Taigi

dabar ji ir atėjo pas jį informacijų ir pradėti darbą.

Kartą bevaikščiojant susipažino ji su vyr. puskarininkiu, kuris tarnavo kontrožvalgyboj. Greitai ji užkariavo jo širdį, net pagaliau jis paprašė jos, kad už jo tekėtų. Šnipė sutinka, tik dar norinti gauti tėvelių sutikimą, kurie gyveną Ispanijos pasieny. Taip jie susitikdavo, o ji kvosdavo jį. Kartą sutartu laiku jis atėjo labai pasivėlinęs, pailsęs ir nervuotas.

— Kas tau yra?

— Žinai, šiandien buvo karšta diena. Mums pranešė, kad po Prancūziją važinėja vokiečių šnipė — taigi daug blogo gali padaryti.

— Ar moteris? Kaip ji vadinasi?

— Mes nežinom jos pavardės, tik turim jos su belgų karininkais labai neaiškia fotografiją. Jos slapyvardis „mademoselle Docteur“.

Kadangi apie ją pačią buvo tai kalbama ir kita dieną laikraščiuos buvo paskelbta, kad už jos suradimą paskirta pusė milijono frankų, taigi ji turėjo labai atsargiai veikti. Kitą dieną puskarininkis jai išsitarė, kad greit ta šnipė bus jų rankose, nes ją išduos vienas žmogus pavarde Kudojanis, kuris nakčia ateis pasiimti 100.000 frankų rankpinigių už išdavimą. P-lė Lesser nė kiek nenusigando ir atsiskyrus su puskarininkiu pranešė Kudojanui, kad jis atvyktų vakare į vieną kavinę. Vakare ji automobiliu pasivijo jį beinantį ir įsisodinus įdavė jam laišką, liepdama jį septintą valandą rytą už Paryžiaus vienam miestelio restorane perduoti ten atėjusiam vokiečių šnipui, kuris už laišką duos 50.000 frankų. Ji išsėdo iš automobilio ir nuėjo savais keliais. Tą naktį prancūzų žvalgyba gavo laišką, kuriame rašo, kad Kudojanis yra vokiečių šnipas, ir jis septintą valandą rytą bus vienam miestely ir turės laišką vokiečiams. Kitos dienos rytą Kudojanis buvo areštuotas ir nuteistas sušaudyti. Kada jį šaudė, p-lė Lesser jau buvo Berlyne.

1917 m. visose šalyse prasidėjo naujokų šaukimas. Kada baigsis jų mokymas? Į kokias dalis bus paskirti? Kokių metų pašaukti? — tai vis klausimai, kurie vokiečių žvalgybos viršininkui nedavė ramybės. Kai tik šiuo momentu vokiečiai gauna žinią, kad Prancūzijoje kiekvienas vokiečių šnipas žinomas. Buvo didžiausias vokiečiams smūgis. Prancūzai galėjo areštuoti visus, kada tik norėjo, kada jiems tai būtų reikalinga; keli jau buvo sugauti. Žinodama tokio momento svarbumą p-lė Lesser pasakė:

— Aš važiuoju į Paryžių.

Per tris dienas ji prisirengė kelionei ir, kai atėjo pas žvalgybos viršininką, tas visai nepažino. Plaukai buvo variniai, veido bruožai visai kiti — buvo tipiška tarnaitė.

Tokia tai p-lė Lesser išvažiavo. Vaikščiojo ji po Paryžių nuo vieno sargo pas kitą, prašydama tarnybos; ją priimdavo, bet jai nepatikdavo. Sakėsi važiuojanti iš Tulono, kur tarnavusi pas šeiminkus anglus, bet, jiems išvažiavus į Angliją, ji likusi be vietos. Ji turėjo popierius, kuriuose rašė, kad darbšti, dora ir gera mergaitė.

Kartą ji atėjo pas vieno namo sargą prašyti darbo. Ją priėmė. Pas tą moterį buvo dar dvi mergaitės, kurios turėjo valyti namus, kuriuose buvo prancūzų žvalgybos centras. Ir ji pradėjo dirbti tą

neįprastą tarnaitės darbą. Dirbo dvi savaites. Turėdavo visos mergaitės valyti kambarius nakčia, kai visi karininkai išeidavo trumpam laikui, o likdavo tik du kareiviai sargybiniai — sekmadieniais likdavo vienas. P-lė Lesser ir pradėjo meilintis. Pasirodžius, kad ji yra iš jų visų neturtingiausia, tai ji apsiėmė valyti kambarius viena. Vieną sekmadienį valydama kambarį ji priėjo iš užpakalio prie sėdėjusio sargybinio ir juokaudama užmetė ant akių skarelę. Jis tvėrė ją už liemens, norėdamas paglamonėti, bet akys buvo jau užrištos ir jis pajuto silpnumą, širdį silpniau plakant ir... daugiau nieko nepamena. Už valandėlės iš namo išėjo inteligentiškai apsirengusi panelė, bet jos niekas nepažino ir nematė. Rytą buvo išsiuntinėtoms telegramoms, kad užmigdžius sargybinį, apvogtas žvalgybos centras, todėl per sieną nieko nepraleisti gerai neapžiūrėjus. Bet veltui — nieko nesurado, tik prie Prancūzų Šveicarų sienos rasti trys nušauti sargybiniai. Po to įvykio suėmė daug esančių Vokietijoje prancūzų šnipų.

P-lė Lesser dabar vėl dirba Berlyne — žvalgybos centre. Kai kurį laiką ji nepasirodo ir užsidarius kambarielyje priima, apdirba ir siunčia žinias į visas pasaulio šalis.

1918 metais vakaruos pralaužtas prancūzų frontas. Kas žino, kas toliau bus, kuo prancūzai atsimekės vokiečiams, kokius jie pasiruošimus daro. Iš Prancūzijos gaunamų žinių negalima gerai suvokti visų prancūzų planų. Žinoma, vokiečių agentai dirba, bet negali patenkinti visų reikalavimų.

P-lė Lesser ryžtasi paskutiniam smūgiui. Ji važiuoja į Ispaniją, apsimitusi Pietų Amerikos amerikiete. Atvažiuoja labai turtinga. Paaukoja ispanų Raudonajam Kryžiui didelę sumą pinigų ir suorganizuoja Madrido aukštesnio luomo moteris į ratelį šelpiti nuo karo nukentėjusius ir sužeistuosius kareivius. Prisidėję įvairių daiktų į automobilius, važiuoja į frontą. Čia patenka į mažą ligoninę ir priiminėja sužeistuosius. Vieną vakarą atveža daug sužeistųjų. Ji priima vieną karininką, jį slaugo, padeda jam. Jis paprašo uždegti papirosą. Ji uždega degtuką ir staiga karininkas, gulėdamas, pastato į ją akis ir išbalęs pradeda rėkti.

— Laikykit! Štai vokiečių šnipė! Laikykit, areštuokit!

— Klysti balandėli, aš esu Raudonojo Kryžiaus narys.

— Aš gerai pažįstu, buvau susitikęs Belgijoje tamstą! Laikykit! — ir tol rėkė, kol visi pradėjo rinktis.

— Gerai, gerai, turėsime gerą kšnį — tai sakydamas eina artyn štabo karininkas.

Čia atsitinka netikėtinas dalykas. P-lė Lesser stveria ant žemės gulėjusį karininko šinelį ir išsitraukus revolverį bėga. Peršoka per tvorą ir įbėga į čia pat esantį mišką — bėga patrankų šaudymo kryptim. Paskui ją vejasi karininkai, kareiviai šaudydami, bet nepataiko. Ji bėga keisdama kryptis artyn fronto, prasilenkdama baterijas. Iš vieno miško išbėga, pakeičia kryptį ir įbėga į kitą. Priešais pamato du vejančius kareivius. Pati pailsus, ką tik pabėga. Dviem šūviais nušauna tuos, apsivelka vieno rūbais ir bėga kaip beprotė toliau. Užkliūva pirmieji vokiečių žvalgus, kurie areštuoja ją. Jos liepimu nuveda ją į štabą, bet nuo nuovargio ji čia apalpstą. Atsigavus

praneša apie visus prancūzų pasiruošimus ir apie atėjusią amerikiečių pagalbą.

Kaip žinom po to vokiečiai prakišo karą.

P-lė Lesser, baigus savo darbą, be sveikatos, be nervų liko viena. Dabar ji Šveicarijoje nervų ligoninėje baigia savo gyvenimo dienas, nes nuo jos vartotų kokaino ir morfijo jos sveikata visai suiro.

(Pagal Berndorfo „Šnipavimas“).

V. R.—tis.

Prancūzkapiai.

Nuo Jurbarko į vakarus Napoleono laikais būdavo žmonių ganyklos. Ten buvo keletas hektarų leikiančiojo smėlyno, ant kurio buvo pastatytas avininkas, kur piemens, užėjus dideliame lietui, suvarydavo avis. Čia buvo didelės kautynės prancūzų su rusais. Toj vietoj žuvo daug karių. Be to, užėjus dideliems šalčiams, toj vietoj sušalo daug prancūzų. Avininkas buvo prikrautas lavonų, tartum malkų. Visi buvo palaidoti minėtam smėlyne. Rusų kunigaikščio Vasilčikovo bobutei dar šeiminkaujant, toj apylinkėj vieną metą buvo labai vėjuota vasara ir vėjas, blaškydamas smėlį, išnešiojo po laukus napoleoniečių kaulus, kurie visi pateko ant viršaus. Žmonėms atrodė liūdnas vaizdas. Tuomet Vasilčikovo bobutė įsakė savo dvaro darbininkams iškasti gilią ir plačią duobę, surinkti visus kaulus ir užkasti. Kiek žmonių dirbo — nežinia, bet trys savaitės laiko praėjo, kol tą darbą baigė. Kunigaikštienė pastatė ant kapo didelį medinį kryžių ir minimą smėlyną apsodino pušaitėmis ir dar kitokiais medeliais. Kryžiui nupuvus, buvo prikaltas prie gluosnio mažas kryželis, kuris ir dabar tebėra. Pušynaitis, dabar gražiai suaugęs, žaliuoja ir yra „Saulės“ draugijos nuosavybė. Čia vasarą vietos žmonių šventadieniškas poilsis (pušynaitį žmonės vadina gojuku). Senoliai kalba, kad kai prancūzai buvo Lietuvoje, tai jie patikdavę nemalonių dalykų, nes mūsų žmonės dažnai jiems kenkdavę — užpuldinėdavę. Prancūzai, išeidami iš Lietuvos, esą yra pasakę, kad viskas pasiliks istorijos lapuose ir mūsų ainiai jums šimteriopai atkeršys. Per didįjį karą prancūzai, patekę į vokiečių nelaisvę, buvo atvaryti ir į Lietuvą darbams. Kaip vokiečiai belaisvius maitino, žino visi ir aiškinti nereikia. Mūsų vargšės bobelės visoje Lietuvoje, taip pat ir mūsų Jurbarke (kur buvo 500 prancūzų belaisvių), kiek galėdamos šelpė, nežiūrėdamos į tai, kad gaudavo kalėjimo ir vokiškų bizūnų. Įvairiais būdais stengėsi prancūzus šelpti maistu ir kt. Paimsry buvo mediniu rentiniu šuliny. Iš jo prancūzai nešdavosi vandens. Visuomet jie rasdavo šulinio viduj (ant prikaltų vinių) ryšuliukus su duona, lašiniais ir sūriais. Tai vis mūsų moterėlės, nuskriaudusios save ir savo mažus vaikučius, padėdavo belaisviams. Pastebėję vokiečiai, šulinį užrakino. Mūsų moters rado kitą būdą belaisvius šelpti. Eidavo po keliolika kilometrų, kur belaisviai dirbdavo. Belaisviai, palikę milines toliau nuo dirbamos vietos, visada rasdavo pilnas kišenes maisto. Prancūzai, matydami mūsų moterų rūpestingumą ir geraširdiškumą, pakėlė du pirštus į dangų, prisiekdami sakydavo: „mūsų tėvynė jums atlygins“! Taigi, šiandien mes matome, kaip prancūzų tėvynė mums, lietuviams, „atlygino“ už gera. Tai gerai patyrėme lietuvių kare su lenkais ir šiandien, kada susiduriame su lenkais Vilniaus klausimu.

Iš kariško parengimo kursų gyvenimo

„Jei nori taikos, tai ruoškis karui“. Šį posakį visi žino. Nesvetimas jis ir mokytojams. Mokytojai, ištikus mokslo metus dirbę mokyklose, dažnai labai

liaudies su kariuomene, kuri yra geriausia gyvenimo mokykla. Šį dalyką labai gerai suprato mokytojai ir patys griebėsi savo žinias gilinti, kad galėtų jas skleisti kaimų samanotose bakūžėse.

Kursų klausytojai susipažįsta su kulkosvaidžiais.

nenormaliose sąlygose, bloguose butuose, suvargę ir labai reikalingi poilsio, išgirdę apie kariško parengimo kursus atvažiavo. Ir atvažiavę neapsivylė, nes čia rado iš anksto paruoštą kursų programą. Jos laikantis darbas buvo labai sistematingai ir su didžiausiu pasiryžimu varomas.

Mūsų tauta grobimo tikslais praecity nekariavo ir tuo tikslu kariauti nesirengia. Ji rengiasi tik save ginti, atgauti tai, kas jai priklauso. Tautos judėjimas — tai jos gyvybė. Gamta pati žudo silpnuosius, kurie nesirengia ateičiai.

Kaip gera ir malonu, kai mūsų tautos auklėtojai susipranta ir pradeda skinti kelią į kariuomenės eiles jaunimui, tam jaunimui, kuris kartais dėl blogo auklėjimo kariuomenės vengia, nuo jos įvairiais būdais išsisukinėja.

Šie kursai davė daug naudos. Kas rimtai dirbo, tai tikrai galės pastatyti tiltą sujungimui plačiosios

Kursų klausytojai Nemune.

Pamokos prasidėdavo 6 val. rytą ir tęsdavos iki 21 val. vakarinio patikrinimo su trumpomis poilsiais pertraukomis. Paskelbus dienotvarkę mokytojai nustebė, kad laisvė suvaržyta, bet paskiau įsitikino, kad daug geriau tvarkingai gyventi. Visą laiką sekmadieniais buvo daromos ekskursijos, kurias lektoriai pavairindavo turiningomis paskaitomis. Tokios ekskursijos turės daug naudos. Mokytojai susipažino su Kauno apylinkėmis, įvairiomis įstaigomis ir priemonėmis. Kiekvieną dieną paskaitų vaizdingumui praktiškai buvo supažindinama su visomis ginklų rūšimis ir technikos priemonėmis. Iš įdomesnių įvykių buvo: 1. IV-to forto apžiūrėjimas ir studija, maj. Navickui vadovaujant, 2. artilerijos baterija, 3. aviacija, kur daugumas gavo paskraidyti ir iš erdvės pamatyti gražias Kauno apylinkes; 4. pionierių mokomosios salės; 5. chemijos priemonės karui, įvairūs sprogdinimai, šaudymai ir rikiuotės bei statutų pratimai.

Kursų klausytojai po gimnastikos pamokų.

Šie kursai savo tikslą atsiekė, nes mokytojai yra viena iš priemonių tautos susipratimui kelti. Mokytojai, kurie šiuos kursus baigė, vadovybės neapvils. Grįžę į vietas apylinkės jaunimą rengs mūsų tautą laukiančiam žygiui. Mokytojų paruoštas jaunimas laukiamą egzaminą tikrai išlaikys! Garbingai įžengs per Aušros Vartus į Gedimino Piliį!

Mokytojai galės pasididžiuoti: ir mes prisidėjome prie laimėjimo.

Reikia pažymėti dar vieną didelį siurprizą mokytojams, — tai suteikimą didelio kiekio knygų žemiausia kaina. Jau vien už tai pulk. Šaraskui ir mjr. Jurgelioniui mokytojai liks dėkingi.

Ant. Gulbinskas.

Jaunimas ugniagesių eilėse.

Visos Lietuvos savanorių ir savivaldybių ugniagesių komandos, kurių skaitoma dabar 150, yra 5.234 ugniagesių, jų tarpe jaunimo iki 21 metų — 627 žm., t. y. 11,9%. Tačiau atskiriomis apskritimis jaunuolių ugniagesių % labai svyruoja:

Apskritis	Jaunimo %	Apskritis	Jaunimo %
Marijampolės	24,8	Kretingos	10,0
Klaipėdos	23,1	Šiaulių	9,3
Zarasų	22,9	Raseinių	7,5
Alytaus	21,8	Tauragės	7,2
Rokiškio	21,8	Kėdainių	7,0
Panevėžio	19,6	Kauno	6,8
Utenos	18,4	Telšių	5,6
Mažeikių	13,1	Šilutės	4,1
Vilkaviškio	12,6	Biržų	2,9
Šakių	12,6	Trakų	1,3
Pagegių	12,6	Ukmergės	0
Seinų	12,1		

Pažymėtina, kad bendrai Ukmergės apskrityje nebuvo nė vienos ugniagesių komandos. Dabar šauliai mano įsteigti vieną-kitą.

Miestuose (didesniuose) jaunimas mažiau prisideda prie priešgaisrinės apsaugos: Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių komandose jaunuolių visai nėra, Ukmergės mieste 13,3%, Marijampolės mieste 16,6%. Išimtį sudaro Panevėžys, kuris turi 2 „jaunųjų ugniagesių voras“, t. y. „Makabi“ ir lenkų gimnazijos ugniagesių būriai. Jaunimo % labai aukštas — 49,6.

Priešgaisrinė apsauga mūsų provincijoje labai šlubuoja. Dabar tuo reikalu rūpinasi kariuomenė, kasmet išleisdama atsargon 500 — 600 apmokytų ugniagesių, baigusią kursą kariuomenės ugniagesių komandose. Paskutiniu metu ugniagesybos geresniu sutvarkymu pradėjo rūpintis šauliai. Alytaus ir Telšių rinktinių vadai suruošė kursus dzūkų ir žemaičių gaisrininkams. Įsteigta keletas naujų šaulių ugniagesių komandų miesteliuose ir bažnytkaimiuose.

Jaunimas turėtų daugiau įsitraukti į ugniagesybą, tai kilnus ir naudingas kraštui ir visuomenei darbas.

Jaunimas mėgsta skaityti nuotykių romanus. Tai tiesa. Ar neverta būtų nuotykių mėgėjams taikos metu išmėginti savo narsumą, pasiryžimą ir šaltą protą kovoj su ugnimi. Seni ugniagesiai mielai noru priima jaunuolius į savo eiles. Pagalvokit apie tai, jaunuoliai!

A. R-as.

Karo mokslas T. T. Jėzuitų gimn.

1929-30 mokslo metais T. T. Jėzuitų gimnazijoje kariško jaunimo paruošimo dalyką vedė 5 pėst. pulko karo mokslų draugijos ratelis. Nors į gimnazijos programą kariško jaunimo paruošimo pamokos neįeina, bet T. rektorius maloniai sutiko šiam reikalui skirti 1 valandą per savaitę. Mokslo metais viso atlikta 42 valandos. 17 valandų mokiniams V — VIII-o-s, ir 15 valandų I—IV klasių mokiniams.

Vyresnėse klasėse atlikta: ore — rikiuotės mokymo 5 val., šaudybos mokymo 1 val. ir šaudymas šratais iš kariško šautuvo 2 val.; klasėje skaityta — 1) Karo tarnyba kaip pilietinė pareiga; 2) Kariškai parengtos tautos reikšmė; 3) Vietos reikšmė kautynėse; 4) Tvirtovės ir jų reikšmė; 5) Ginklų rūšys; 6) Baimė ir kova su ja; 7) Žinios iš šaudymo teorijos; 8) Ryšių priemonės kare ir 9) Puolamosios, ginamosios ir susitinkamosios kautynės.

Jaunesnėse klasėse: ore — rikiuotės mokymo 6 val. šaudybos mokymo 1 val., šaudymas šratais 1 val., klasėje skaityta — 1) Pasiuokojimas (vaikai — kariai); 2) Klusnumas (kariška drausmė); 3) Mandagumas (pilietinė drausmė); 4) Lietuviai karžygiai; 5) Vilniaus legendos, 6) Baimė ir kova su ja ir 7) Sargybos. Sargybinis ir jo teisės.

Be to, š. m. birželio mėn. 2 d. 5 pėst. pulko orkestrui lydinti, gimnazija darė ekskursiją į šarvuotųjų rinktinę, kur mokiniams buvo pademonstruota tankai ir šarvuoti automobiliai. Čia pat apžiūrėta esantieji prie šarvuotųjų rinktinės pašto karveliai. Iš čia gimnazija nuvyko į raitelių pulką, kur buvo rodoma raitelių mokymas, jodinėjimas, kliūčių nugalėjimas ir ataka.

Baigiant mokslo metus T. rektorius padėkojo karininkams, dėščiusiems gimnazijoje, linkėdamas kitais mokslo metais vėl susitikti jaunimo auklėjimo darbą bedirbant.

Tarasonis.

Kiek yra kalbų pasaulyje ir kiek žmonių kuriomis kalba.

Strasburgo universiteto prof. Tesniere apskaičiavimu, visame pasaulyje yra 1.500 kalbų. Bet tik 29 kalbomis kalba daugiau, kaip po 10 milijonų žmonių. Tos labiausiai išsiplatinusios kalbos yra:

Kinų	400 milijonų
anglų	170 — „ —
rusų	80 — „ —
vokiečių	80 — „ —
ispanų	80 — „ —
japonų	55 — „ —
Bengalijos	55 — „ —
prancūzų	45 — „ —
italų	41 — „ —
turkų - totorių	39 — „ —
Hindi (vakarų, Gango slėny)	38 — „ —
arabų	37 — „ —
Bihari (į rytus nuo Benareso)	36 — „ —
portugalų	36 — „ —
ukrainų	36 — „ —
Hindi (rytų)	25 — „ —
Telegu (Indijos rytų pajūris)	24 — „ —
lenkų	20 — „ —
Marat (vakarų Ind.)	19 — „ —
Tamul (pietų Ind.)	19 — „ —
Korejos	17 — „ —
Pendžabi (Indijoje)	16 — „ —
Annamo	14 — „ —
rumunų	14 — „ —
Radžastano (Indijoje)	13 — „ —
olandų	13 — „ —
Kanarų (Indijos vakarų pajūris)	10 — „ —
Orija (Bengalų įlankos pajūris)	10 — „ —
vengrų	10 — „ —

Didžiausią skaičių sudaro tai kalbos mažųjų tautelių (1.471 kalba). Pavyzdžiui, vien tik Indijoje yra 222 kalbos; iš jų tik 9-mis kalba daugiau, kaip po 10 milijonų žmonių. Kalbų atžvilgiu margiausias yra Kaukazas. Ten 2½ milijonų vietinių gyventojų vartoja net 40 kalbų. Kai kuriomis kalbomis, pavyzdžiui „godoberi“ kalba tik 1.340 žmonių (2-jų kaimų gyventojai), „tušų“ kalbą vartoja tik 2.000 žmonių. Europoje, kartu su Rusija, yra 120 gyvųjų kalbų. Iš šio skaičiaus tik 68-mis kalba daugiau, kaip po 100.000 žmonių, 37-mis — daugiau, kaip po 1 milijoną ir 19-ka — daugiau, kaip po 5 milijonus žmonių.

KARIUOMENĖS GYVENIMAS

Respublikos Prezidentas grįžo.

Š. mėn. 5 d. grįžo iš Čekoslovakijos Respublikos Prezidentas A. Smetona.

Jo pasitikti į Kybartus buvo nuvažiavę: ministeris pirmininkas Tūbelis, krašto apsaugos ministeris pulk. Giedraitis, susisiekimo ministeris Vileišis, vidaus reikalų ministeris Aravičius, teisingumo ministeris p. Žilinskas, II karo apygardos viršininkas pulk. Skučas, vyr. kariuomenės kapelionas kun. Mironas, pulk. Birontas ir daug kitų įžymių žmonių.

Kybartų stotis buvo papuošta žalumynais ir gėlėmis. Respublikos Prezidentą iškilmingai sutiko sakyti vyriausybės ir kariuomenės vadovybės atstovai, 4 art. pulko garbės sargyba, vietinis šaulių būrys, savanoriai, gaisrininkai, skautai ir kitos organizacijos. Taip pat Valstybės Galvą iškilmingai sutiko Vilkaviškio ir Pilviškių stotyse.

Ypač iškilmingas sutikimas buvo Kauno stoty. Čia Respublikos Prezidentą sutiko visi ministrai, beveik visi kitų valstybių atstovai, kariuomenės vadovybė, aukštesnieji karininkai ir valdininkai, karo policijos mokyklos garbės sargyba, Kauno šaulių būrys, gusarų pulko orkestras ir daug piliečių.

Mūsų lakūnai aplankys Sovietų Rusiją.

Šio mėnesio 18 d. mūsų karo lakūnai išlėks į Maskvą aplankyti Sovietų Rusijos kariuomenę. Ši kelionė turi tikslą atsilyginti už Sovietų Rusijos kariuomenės atstovų apsilankymą Lietuvoje. Skris su trimis „Ansaldo“ tipo lėktuvais mjr. inž. Gustaitis, mjr. Peseckas, kpt. Garolis, kpt. Jablonskis, kpt. Špokevičius ir mechanikas šukys. Skristi manoma nenusileidžiant. Tik jeigu ištiktų reikalas, tai nusileistų Smolenske. Kelionė truks 5 dienų. Jeigu būtų blogas oras, tai skridimą atidėtų. Skris per Latviją.

8 p. K. K. Vaidato pulkas.

Kaip buvo sutiktas šiaulių igulų Vytauto Didžiojo atvaizdas. Liepos mėn. 31 d. 19 val. pulkas išsirikiavo mieste špaleriais, nuo vartų prie Tilžės viešbučio iki Vilniaus ažuolo (turgavietėje), sutikti keliaujantį po Lietuvą Vytauto Didžiojo atvaizdą. Čia atvaizdą sutiko prie gražiai įrengtų vartų visi šiaulių igulos karininkai su III-os karo apygardos viršininku priešaky, daug visuomenės atstovų ir vietos organizacijų. Iš čia po sveikinimo kalbų atvaizdas, lydimas garbės sargybos (kurią sudarė mok. kuopa), ir pulko orkestro, buvo nešamas prie Vilniaus ažuolo, kur atvaizdai pasilikus, pulkas grįžo į kareivines, išsirikiavo kareivinių rajone ir laukė. Netrukus atvyko atvaizdas, lydimas šiaulių gaisrininkų, kurie, nušviesdami kelią fakelais, padarė ypatingai gražų įspūdį. Pulkas atvaizdą sutiko gerbiant šautuvais ir orkestrui grojant sutikimo maršą. III-os karo apygardos viršininkas pulk. Adamkavičius pasakė vaidatiečiams turiningą kalbą, primindamas, kad Vytauto Didžiojo atvaizdas, pranešamas pro jūsų eiles, užgrūdintų jūsų sielas, sustiprintų dvasią ir, kad būtumėt ištikimi tėvynės sūnūs. Po kalbų atvaizdas, garbės sargybos lydimas, buvo nešamas į miestą, kur gražiai iliuminuotame pulko štabe, garbės sargybos saugomas, pasiliko per naktį.

Rugpjūčio mėn. 1 d. 8 val. pulkas iškilmingai atvaizdą perdavė šiaulių šaulių rinktinei. *V. p. S-ys.*

Paskaitos kariams. Kiekvieną sekmadienį mūsų pulko karininkai, nesigailėdami laiko, suruošia kariams įdomių paskaitų. Paskaitos esti įdomios ir naudingos.

Klaidų atitaisymas.

„Kario“ 30 nr. korespondencijoje apie 8 p. K. K. V. pulko šventę įsibrovė dvi klaidos, būtent: ieties ir granatos mėtymo į tolį pirmą pryzą laimėjo ne naujok. Rekošius, bet naujok. Remaška ir 5 km. patrulio žygio pirmą pryzą laimėjo jaun. puskar. Šėpilionas. Parašyta, kad naujokas.

Kariams reikia kviestis „Trimitą“. Mūsų pulkan pareina tik „Kario“ ir „Lietuvos Aido“. Bet ir tų tiek maža,

kad kariai, sulaukę šeštadienio, tik klausia raštininko: Ar jau parnešei „Karij“? Na, žinoma, jei pagauna kurį nr. tai kitiems nebetenka sveiko pamatyti. Vienas tempia, kitas, trečias ir žiūrėk „Kario“ nebėra. „Trimitas“ taip pat būtų pageidaujamas, nes karius supažindintų su šaulių reikalais ir jau karys, grįžęs atsargon, būtų susipažinęs su šaulių ideologija. *Naujokas S. M.*

9 pėst. L. K. Vytenio pulkas.

Pulko artistų grupė 1929-30 laikotarpy pulko kareiviams kareivių rūmuose vaidino šiuos veikalus: 1) „Ant bedugnės krašto 3 veiks. vaizdelis; 2) „Egzaminai į operos kursus“ 1 veiksm. šaržas; 3) „Nastutė“ 3 veiksm. drama; 4) „Nepasisekė debiutas“ 4 veiks. kom-ja; 5) „Knarkia paliepus“ 1 veiksm. komja; 6) „Tarnas įpainiojo“ 1 veiksm. kom-ja; 7) „Pirmas degtindaris“ 5 veiks. kom-ja; 8) „Barzdaskutis“ 1 veiksmo juokai ir pasakyta monologai.

Nuolatinė 9 pėst. L. K. Vytenio pulko artistų grupė.

Vakarų pelnas skiriamas pulko kareivių švietimo naudai.

Pulko artistai ne tik karius pajuokina komedijomis, bet ir viešumoje pasirodo.

Š. m. gegužės mėn. 17 d. vaidino Marijampolėje. Buvo statoma 4 veik. kom-ja „Nepasisekė debiutas“ ir 1 veiksmo kom-ja „Knarkia paliepus“. Iš šių kom-jų publika (kurių buvo salė apie 400) prisijuokė iki ašarų ir artistus palydėjo didžiausiais aplodismentais. Todėl galima laukti, kad mūsų pulko artistai ateityje pasirodys scenoje dar geriau, nes žmogus veikdamas ir lavindamasis gali toli pažengti pirmyn. Grupė yra tik liktiniai viršilos ir puskarininkiai bei laisv. samd. tarnautojai. Kai kurie labai senai tarnauja pulke. Pav. senas tarn. (nuo 1919 m. liepos mėn.) vyr. nr. pusk. L. Grigaitis, mylįs vaidybą, yra gabus artistas. Jo pastangomis buvo organizuojami artistai iš tikrosios karo tarnybos kareivių ir puskarininkų, kurie, atitarnavę karo tarnybą, būdavo paleidžiami atsargon ir vėl tekdavo organizuoti iš naujų. Antras iš gabesniųjų artistų yra laisv. samd. rašt. Pranas Astrauskas ir šiaip bendrai visi grupės artistai, nors ne taip jau seni vaidylos, bet roles atlieka kuo puikiau. Reikia artistams palinkėti nenuilstamai žengti pradėtuju keliu ir dirbti.

Jaun. pusk. Jonas Miliuskas.

Karo veterinarijos valdyba.

Liepos mėn. 26 d. išleista arklių klaustymo mokyklos XII-ta mokinių laida. Šią laidą pirmuoju balgė pionierių b-no eil. Žideliūnas Antanas ir gavo komisijos skirtą I-mo laipsnio dovaną sidabrinį laikrodį, antruoju 3-čio artil. pulko eil. Okmanas Julius, — gavo II-ro laipsnio dovaną nikelinį laikrodį, ir trečiuoju 9-to pėst. pulko eilinis Gamarnas Mortchelis, kuris taip pat gavo III-čio laipsnio dovaną juoda laikrodį. Baigusieji visi nuo liepos mėn. 30 d. atkomandiruoti į savo dalis, iš kurių buvo atvykę.

Arklių kaustymo egzaminų metu.

Ši mokykla nuo rugpiūčio mėn. 1 d. iki lapkričio mėn. 1 d. neveiks, o nuo lapkričio mėn. pradžios vėl bus surinktos veterinarijos puskar. X-ta laida ir arklių kaustytojų XIII-ta laida. Į veterinarijos puskar. mokyklą kandidatai šį rudenį nebus komandiruojami iš įvairių artilerijos ir kavalerijos pulkų, bet jie jau yra paskirti iš 2-ro pėst. pulko sanitarų-raštininkų komandos su tam tikru šiai specialybei bendruoju išsilavinimu. O į arklių kaustymo mokyklą taip pat bus komandiruojami, kaip ir anksčiau.

Be to, š. m. rugsėjo mėn. 1 d. žemės ūkio rūmai (su kr. ap. m-ja susitarus) ruošia šioj mokykloj civiliams kalviams arklių kaustymo kursus, kurie truks du mėnesius. Minėtuose kursuose numatyta priimti apie 30 žm., kuriems vadovaus e. veterinarijos puskar. ir arklių kaustymo mokyklų vedėjas p. kapitonas veterinarijos gydytojas Mašanauskas.

Virš. A. Valančius.

1 p. p. — Kauno „L.F.L.S.“ A. L. 1:1 (0:0).

Rugpiūčio mėn. 2 d. pulko sporto aikštėje tarp šių komandų buvo įdomios futbolo rungtynės. Pirmą puslaikį kamuolys lygiai lanko vienu ir kitu vartus, ir gražių progų lieka neišnaudota. 25 min. svečiai įmuša pulkui golą. Pulkas nenustoja ir toliau energingai puola; 36 min. gražiu голу atsilygino.

Antrą puslaikį didesnė persvara svečių pusėje. Svečiai karščiuojasi ir smūgiai krinta į autą arba vartininkui į rankas, kuris tą dieną pažymėtina gražiai gaudė. Pulkas taip pat sudarė keletą pavojingų momentų, bet p. Abramikas lengvai pašalino. 39 min. svečių naudai buvo lemiantis pabaudos smūgis iš 11 mtr., bet ir šis liko pulko vartininko rankose.

Rungtynės baigėsi lygiomis 1:1.

Rugpiūčio 3 d. svečiai žaidė su Ukmergės rinktine ir laimėjo 4:1 savo naudai. Rinktinei trūko susižaidimo.

V. J. J.

4 p. L. K. Mindaugo pulkas.

Krepšiasvaidis. Įrengus Pajuostės stovykloj kareiviams krepšiasvaidžio aikštėlę, ilgą laiką buvo žiūrima į šį žaidi-

mą gana šaltai. Įrengtoj aikštėlėj buvo bepradedą „zuikiai uolas kasti“.

Paskutiniu metu kareiviai krepšiasvaidžiu pradėjo jau kur kas labiau įdomautis ir beveik kasdien mėgėjų ratelis didėja.

Dalies karininkai, matydami kaskart didesnę susidomėjimą, žada atkreipti į tai savo dėmesį ir sudaryti žaidimo komandas, kurios bus kviečiamos rungtis su Panevėžio civilinėmis krepšiasvaidžio mėgėjų komandomis.

Reikia tikėtis, kad ateity krepšiasvaidis liks kareivių geriausias atliekamo laiko draugas. Eil. Kriausa.

7 pėst. Ž. K. Butegeidžio pulko II batalionas, kuris sudaro Šilutės įgulą. Rugpiūčio mėn. 3 d. tarp vietos Liaučių ir įgulos futbolo komandų įvyko rungtynės, kurios pasibaigė 7:1 įgulos naudai. Žaidęs.

8 p. K. K. Vaidato pulkas.

Futbolo rungtynės. Rugpiūčio 2 d. įvyko futbolo rungtynės tarp pulko komandos ir Šiaulių „Makabi“. Šiaulių „Makabi“ komandos sąstatas yra stiprus ir nežiūrint tai, gauta neblogų rezultatų, būtent, tik 1:0 „Makabi“ naudai. Antrame puslaiky „Makabi“ turėjo daug pavojingų smūgių, bet įmušti golo nepavyko.

Būtų gera, jei pulko komanda darytų revanšo rungtynes ir, be abejo, turėtų jas laimėti.

Naujokas S. M.

Aviacija — 5 p. D. L. K. Kęstučio p. 3:3 (1:1).

Liepos mėn. 26 d. 5 p. p. aikštėje įvyko futbolo rungtynės. Žaidimo pradžioje kęstutiečiai energingai puola aviaciją ir pirmomis minutėmis įvaro gražų nesulaikomą golą. Aviacija, gavus golą, pradeda energingiau žaisti ir puslaikio viduryje išlygina rezultatus. Pirmas puslaikis baigiasi 1:1.

Antrame puslaiky persvaros kaip ir nematyti. Sviedinys vienodai lanko abejus vartus, bet aviacija geriau išnaudoja progas ir pirmomis minutėmis įvaro kęstutiečiams antrą golą. Kęstutiečiai, nenorėdami silpnesnei aviacijos komandai pralaimėti, nes aviacijos komandą sudaro visų aviacijos dalių rinktinė ir trūksta gero susižaidimo, stengiasi rezultatus išlyginti. Jiems pavyksta. Po to aviacija siunčia sviedinį tiesiog į kęstutiečių vartus ir įmuša golą. Kęstutiečiai, matydami, kad gali pralaimėti, pradeda dar stipriau aviatorius spausti, bet golo įvaryti nesiseka, tik per didelį susigrūdimą prie aviacijos vartų padaro 5 p. p. naudai pen- delį, kurį gerai išnaudoja.

Rungtynės pasibaigė lygiomis 3:3.

Iš mūsų kariškojo sporto gyvenimo.

Komandų žaidimo atžvilgiu reikėtų pasakyti, kad 5 p. p. turi geresnius žaidikus, daugiau susilošę ir geresnį žaidimo taktiką parodė, bet tik kai kurie žaidėjai nepasigailėjo svečius truputį apkaustyti. Aviacija aikštėje pasirodė silpnesnė, ypač puolimas buvo nesusižaidęs. Centr. forvard. Kumpis žaidė labai gerai, bet kairysis insaitas — visai blogai; gynimas buvo geras. Sportininkas.

„D. D. Klaipėda II“ klubo vasaros šventė Klaipėdoje.

Minėtas klubas surengė rugpiūčio 3 d. savo vasaros šventę. 9 val. ryto plentu Klaipėda — Palanga įvyko dviračių lenktynės dviems distancijoms 40-čiai ir 30-čiai klm. 40 klmtr. lenktyniavo tik 4 dviratininkai. Rezultatai tokie: I Jonas Bruzdeilynas (D. S. K.) 74,25 min. II Kurmys (D. D. Klaipėda II) 74,26 min. III Picklapas (K. D. K.) 77,46 min. 30-čiai klm. lenktyniavo jau 9 dviratininkai. Rezultatai pasiekti tokie: I Krozinas (D. D. Klaip. II) 54,20 min. II Mahnkė (D. S. K.) 54,55 min. III Stankus (Dviračių klubas Priekulė) 55,09 min. IV Grögeris (K. D. K.) 55,10 min.

Po pietų Smiltynėje įvyko to paties klubo surengtas figūrinis važinėjimas. Čia buvo parodyta įvairiausių figūrų, kurios patiko publikai. Vėliau buvo loterija. Čia kiekvienas galėjo išmėginti savo laimę ir išlošti dviratį. 9 val. vakare „Fišerio“ restorane lenktynes laimėjusiems dviratininkams buvo išdalintos dovanos. Šventė baigėsi linksmąja dalimi. Žiūrovas.

Įs šaulių gyvenimo

Gražus pavyzdys. Liepos mėn. 27 d. (per šv. Onos atlaidus) Paežerėliuose vietos šaulių būrio iniciatyva buvo suruošta didelė gegužinė, grojant I-os šaulių rinktinės orkestrui. Be to, nuo 1/221 val. buvo ten pat moderniškai paruoštoj scenoj suvaidinta „Kalinys“ arba kaip Vytautas pabėgo iš kalėjimo ir „Idėjiškas pagrindas“ komedija. Prieš statant „Kalinį“ mokyti. Krutulis paaikškino veikalo turinį ir ragino, kad mūsų mergaitės taip pat būtų tokios Danutės, kaip kad ta Danutė, kuri pasilikus kalėjime Vytauto rūbais mirė nuo budelių rankų ir tuo davė Lietuvai Vytautą Didįjį. Minimasis veikalas atliktas labai gerai ir užtat susilaukė gausių plojimų ir šūkių „Valio Paežerėlių šauliai!“ Ypatinai gerai atliko roles: moksl.-šaulys St. Dumčius — Vytauto, moksl. B. Sinkevičiūtė — Danutės, ir šaulys V. Markevičius — Goštauto ir Augmanto rolėse. Dekoracijos buvo labai geros. Paaikškėjo, kad jas padarė atostogaujantis artil. karys-šaulys V. Markevičius. Senovės rūbus, šarvus ir net 2 parukus pagamino ne kiek ne blogiau, kaip Valst. teatras Kaune, šaulys St. Dumčius (Kauno moksl. būrio). Šio veikalo pastatymo įspūdis Paežerėliuose tikrai gražus. Gražus pavyzdys ne tik Zanavykams, bet ir visai Lietuvai. Antras veikalas „Idėjiškas pagrindas“ suvaidintas taip pat gerai, kuris davė progos saldžiai pasijuokti. Pasibaigus vaidinimams vėl buvo tęsiama gegužinė, kuri baigėsi 24 val. Svečių buvo daug. Tvarka gera. Visi blaivūs ir patenkinti skirstėsi į namus. Zanavykas.

Baibiai (Antaliepčio valsč.). Liepos 27 d. Baibių šaulių būrys surengė šeimynišką gegužinę. Vieta gegužinei buvo parinkta labai patogioj kaimo gale vietoj, ant gražaus pušimis apaugusio kalno „Kiškakalnio“. Šis kalnas visoje apylinkėje garsus padavimais. Publika žaidė tautiškus žaidimus ir šoko iki vėlaus vakaro. Tvarka buvo pavyzdinga. Išigėrusių maža buvo matyti. Baibiškių jaunimas padainavo keletą tautišku dainelių.

Publikos prisirinko labai daug, nes tą dieną netoli buvo dideli atlaidai (Vajašiškiuose). J. Macelis.

Miežiškiai. Rugs. 7 d. praleido Didįjį svečią — Vytauto paveikslą. Nors vėlai gauta žinia, bet šaulių pastangomis patikta pusėtinai. Patikta nuo Steponiškių km. (4 km.) ir atnešus į miestelį po didžiąja tautine vėliava (šaulių stiebu) sugiedotas himnas. Po to sekė klebono prakalba apie Vytauto nuopelnus Lietuvai ir tikybai. Čia organizacijų vadovybės pasirašė raportų knygoje ir lydėjo toliau. Visą laiką nešė vietos šauliai uniformuoti arba civiliai apsirengę. Miestely ir kelionėje dainuota keletas dainų. Dainoms vadovavo p. p. Butkevičiūtės, nes vargoninkas, nežinia kodėl, nedėjo pastangų nei dainoms, nei sutikimui. Iki Kerblonių km. (5 km.) lydėjo visa žmonių minia, o toliau šaulių būrys su keliais civiliais jaunuoliais. Ties Pajuoste sutiko Raguvos dudų orkestras, o Raguvėlėj išsirikiavę šauliai-ės su didele minia. Raguvėlėj dalyvavo ir Raguvos visuomenė. Jaunimo Draugas.

Lenkijos prezidentas aplankė Estiją.

Š. mėn. 10 d. Lenkijos prezidentas Moscickis laivu „Polonia“ atvyko į Estijos sostinę — Taliną. Jį lydėjo vienas minininkas ir 4 torpėdininkai. Lenkų eskadrą sutiko 3 estų karo laivai. Iš abiejų pusių iššauta 147 patrankų šūviai.

Estai Lenkijos prezidentą sutiko nepaprastai iškilmingai.

Suomijos ginkluotos pajėgos.

Prieš karą Suomija, nors ir turėjo pilną autonomiją, savo kariuomenės neturėjo. Neskaitlingos suomių kariuomenės dalys buvo iki XIX amžiaus pabaigos, bet paskum rusai pradėję stipresnę rusifikacijos akciją, tas dalis išformavo ir Suomijoje pastatė savąsias. Suomia buvo atleisti nuo karo prievolės ir rusų kariuomenėj galėjo tarnauti tik savanoriais. Tačiau prieš karą suomių ir švedų karininkų skaičius Rusų kariuomenėj buvo palyginamai nemažas. Po rusų revoliucijos šie karininkai tuojau įstojo į besikuriančią Suomijos kariuomenę.

Dabar Suomijos ginkluotos pajėgas sudaro reguliari kariuomenė ir savanorių kariškos organizacijos. Kariuomenę sudaro:

Pėstininkai — 8 pulkai, po 3 batalionus ir minosvaidžių kuopa. Savo atsk. pėst. brigada (iš 3 bat.) ir atsk. šaulių brig. (3 bat.).

Artilerija — 3 lauko art. pulkai, po 8 bater, 1 šaulių art. pulkas, 4 bater. 1 priešaviac. baterija ir 1 sunk. artil. pulkas.

Kavalerija — 2 pulkai po 3 kav. eskadronus, 1 kulk. eskadr., 1 dvirat. eskadr. 1 papildymo eskadr. Be to, yra puskarininkų mokykla.

Aviacija — 2 eskadrilės, 1 hidroplanų eskadrilė, 1 mokomoji eskadrilė.

Krantų apsauga — sudaro 3 krantų artil. pulkai, 1 atsk. krant. art. grupė ir 2 priešaviac. baterijos.

Technikos ir kitos spec. dalys — 1 pionierių bat. 2 ryšių batal. 3 dviratininkų bat. 1 gurguol. batal. 2 užpakalio tarn. bat. 1 tankų kuopa.

Pėstininkai sujungti į 3 pėst. divizijas ir 1 atsk. šaulių brig. Didžiausia yra 2-ji p. divizija stovinti prie Rusijos sienos.

Karo laivynas — turi 2 torpėdininkų, 2 motor. tarpėd. laivų, 3 nard. laivus, 6 patrank. laivus, 1 minų statomąjį laivą ir 1 tralerį. Karo laivyno viršininko priklauso ir krantų apsaugos dalys.

„Šiuckoro“ (šaulių) organizacija — turi 22 apygardas, į kurias įeina 250 rajonų. Bendras „šiuckoristų“ skaičius apie 120.000 žmonių. „Šiuckorių“ vadovauja reguliari kariuomenės karininkai.

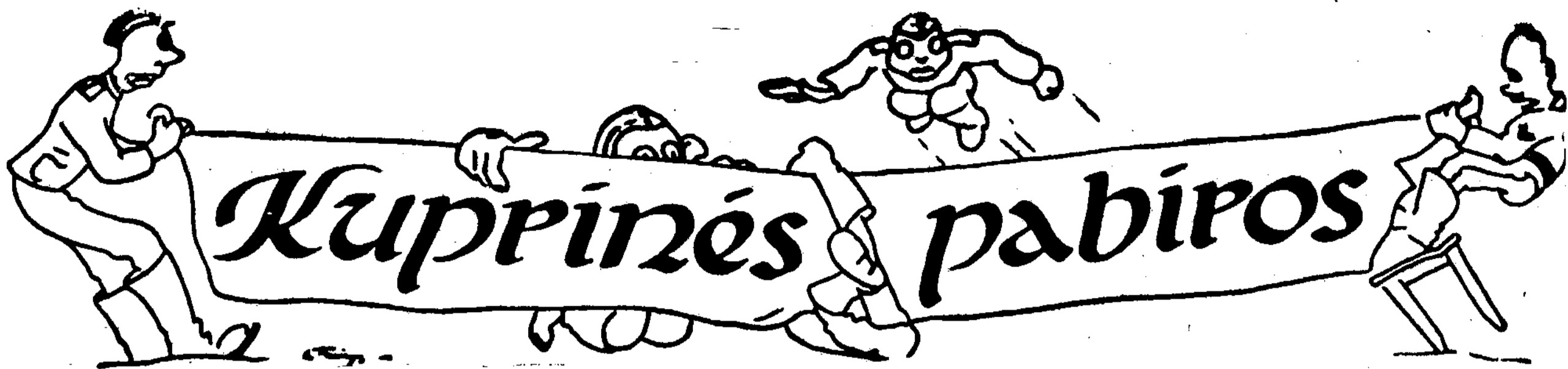
Pėstininkų ir artilerijos ginklai rusiški, nes rusų kariuomenė savo laiku paliko Suomijoje didžiulius ginklų ir šovinių sandėlius. Lėktuvai gaunami savo fabrike, esančiame Sveaborge. Be to, karo metu „Priešaviacinio apsigynimo sąjunga“ perduos kariuomenei visus savo lėktuvus.

Karo prievolė Suomijoje — privaloma. Tarnyba (tikroji) trunka: pėstininkuose — 1 metus, specialėse dalyse — 15 mėnesių. Vyriausias ginkluotų pajėgų viršininkas yra respublikos prezidentas; prie jo yra karo taryba.

Kiek kainodavo senovėje vergai?

Kai kurie turtingi romėnai turėdavo nuo 5 iki 10.000 vergų. Žemiausia vergo kaina, pagal šalies teises, buvo 80 amerikoniškų dolerių. Bet būdavo atsitikimų, pav., po karo užimtosios šalies belaisvius pardavinėdavo net po keliasdešimt centų. Už amatininkus ir profesionalus mokėdavo brangiau: kalvis kainodavo 700 dolerių, virėjas 2.000 dolerių, sodininkas 300 dol., artistas 4.000 dol., gydytojas — 12.000 dolerių.

1834 metais Anglijoje buvo paleista iš verguvs 789.993 vergai. Jų savininkams buvo išmokėta 100.000.000 dolerių. Jonas Velička.

B Ū N A...

Jeį kas nubaustas, tam riesta —
Kareivinėj sėdi,
O nenubaustas — į miestą
Džiaugdamašis bėga.
Štai eilinis šypsavėjas
„Leidžiamąjį“ gavo —
Kiek galėdamas skubėjo
Pas Onytę savo.
Ant turėklio lyg ant žirgo

Apsižergęs sėda
Ir be laiptų žaibu mirga
Linksmi žemyn rieda.
Gi akyse veidas jaunas
Jam tiktai vaidenas,
O širdyje karštas džiaugsmas
Lyg ugnis kūrenas.
Dar akimirksnis ir... žuvo

Jauki džiaugsmo pynė,
Priežastis — jo draugą buvo
Paibeliai papynę:

Nuo turėklio tartum žaibas
Jis ant jo užsoko...
— Kas per velnias! Ar tu paikas?!
Nuskriaustas pašoko.
O, be to, kita nelaimė —
Viršila pamatė.
Šypsavėją liūdna baimė
Lyg drugiu nukratė:
„Šiandien špygą ne Onytę
Pamatyti gausiu...“
Ir vos spėjo pamanyti —
Štai viršila šaukia:
— Na, eilinis šypsavėjas,
Kas čia po velnių?!
Grįšk tuojau į kareivinę
Ir man be kalbų!...
Šypsavėjas liūdna širdim
Kareivinėn grįžta,

Patylomis griežia dantis
Ir ant savęs pyksta...
Gi Onytė žydraakė,
Vis Jonelio laukė.
Net užžibino ir žvakę,
Nes sutemo lauke.
Vis nerimsta mergužėlė —
Pirštą pirštan duria,
Kruta gražiosios lūpelės
Pašnabždomis buria:
— Jeigu myli, tai ateis jis...
O gal ne, nemyli?...
Myli, myli, Jonužėlis, —
Rausta ir nutyla...

Et, nelauk, mergele miela,
Jonas bulves skuta,

Už tave, Onyt, šiandieną
Kenčia jis pakūtą...

Benerumša.

Dviejų pasikalbėjimas Palangos pajūry.

— Čia dabar tikrai neatskirsi, kur vyriškis ir kur moteriškė.

— Teisybė. Pažiūrėkite, pavyzdžiui, į šią jauną baidyklę, kuri kaitinasi saulėj prieš mus: nė kipšas nesupras, ar tai jaunuolis, ar panelė.

— Tai mano duktė!

— Labai žemai atsiprašau! Iš tikrųjų aš nežinėjau, jog tamsta jos tėvas.

— Ne, tamsta vėl apsirikai: aš jos motina.

Sportas su vagimis.

Sutikau vakar garsų mūsų sportininką bėgėją. Uždusęs pribėgo ir šniokščia:..

— Mane tik apvogė!

O aš jam sakau:

— Nu tai kas, juk galėjai vagis pagauti.

— Kur čia, sako, pagausi, kad aš greit juos aplenkiau.

Karo lauke.

Pagautas šnipas teisinasi kareiviui:

— Koks aš čia šnipas! Argi mane jau ir kars?

Kareivis žino, ką su tokiais paukščiais pas mus daro, todėl ir sako:

— Ne, broliuk, karti tave pavojinga, nes dar, ko gero, kariuomenės suskirstymą iš aukšto pamatysi.

Drąsuolis.

Garlaivio keleivis, įeidamas per audrą pas savo draugą, sako:

— Ką tu čia, Joseli, darai, kam apsilikai savo žmonos drabužiais?

— Matai, paaiškino Joselis, pavojaus valandą pasigirs komanda: „Į laivelius — moterys pirmiausia!“

Nežino kieno būsimoji.

Karininkas savo pasiuntiniui:

— Jonai, aš tave vakar mačiau miesto sodne vaikščiojant su panele. Tai, tur būt, tavo būsimoji?

— Nežinau kieno ji būsimoji, tamsta kapitone. Bet dabar tai ūkio vedėjo tarnaitė.

Nauji leidiniai.

Vysk. Motiejaus Valančiaus PAAUGUSIŲ ŽMONIŲ KNYGELĖ. Perredagavo, žodžius paaiškino ir įžangą parašė A. Merkelis. „Vairo“ bendrovės leidinys. Kaunas, 1930 — Vytauto Didžiojo — m. Kaina 4 lt.

Kalbama „Paaugusių žmonių knygelė“ pirmą sykį buvo išspausdinta 1868 m. Paskui dar buvo jos keletas leidimų. Tatai rodo, kad ji yra noriai skaitoma. Be abejo, bus skaitomas ir šis leidimas.

„Paaugusių žmonių knygelė“ susideda iš 16 atskirų straipsnelių, kuriuose pavyzdžiais mokoma, kaip pašalinti gyvenimo blogumus. Čia autorius iškelia amatų mokymosi klausimą, aiškina, kaip tamsius žmones išnaudoja įvairūs perėjūnai (vengrai, lokininkai, čigonai ir t. t.), ragina žmones šviestis, blaivėti, dorėti. Visi straipsneliai parašyti pasakojimo forma. Kalba gyva, vaizdinga. Knyga išleista gražiai, paveiksluota.

„Vairo“ bendrovė, išleisdama šią knygelę, padarė labai naudingą darbą. Vysk. Valančiaus pavyzdžiai pamokymai ir mūsų laikams dar labai tinka.

Visos mokyklų ir kareivių bibliotekos būtinai ją turi įsigyti.

Juozas M. Balčiūnas. LIUDVIKO ADOMO JUCEVIČIAUS ASMUO IR REIKŠMĖ. Kaunas, 1930 — V. D. m. Kaina nepažymėta.

Žinomas rašytojas Juozas Balčiūnas-švaistas supažindina mus su dar labai mažai žinomu, tariant — užmirštu, mūsų tautos sūnumi, žemaičiu, dideliu tėvynės mylėtoju, literatu, etnografu, istoriku, tautosakos rinkėju ir etnologu Liudviku Adomu Jucevičium. Jis gimė 1813 m., baigė Kražių gimnaziją, mokėsi Vilniaus universitete, tapo kunigu ir išėjo aukštuosius teologijos mokslus Vilniaus akademijoje. Paskui metė kunigystę ir dirbo istorijos ir geografijos mokytojo darbą. Visas jo gyvenimo kelias — erškėčių takas. Tačiau jis nenusimena, dirba, rašo, garsina Lietuvos vardą, užtaria baudžiauninkus, skelbia jų dvasios turtus ir per savo trumpą gyvenimą (jis mirė turėdamas 33 metus) parašo 8 knygas. Nors jis buvo tikras lietuvis, patriotas, tačiau rašė lenkiškai, nes norėjo, kad jo balsą išgirstų Lietuvos inteligentai, kurie lietuvių kalbos buvo išsižadėję.

J. Balčiūnas padarė labai naudingą darbą taip rūpestingai ir gražiai apibūdindamas Jucevičiaus asmenį ir reikšmę.

Visoms mokyklų ir kareivių bibliotekoms patartina įsigyti šią rimtą studiją.

TĄSKAS. Literatūros žurnalas. Rašo: Algimantas Stasys Bundza, Jonas Minius, Pranas Gegecka, Antanas Skripkauskas, Jonas Vedegys ir Bronius Buišas. Šiauliai, 1930 — V. D. m. Liepos mėn. 1 nr. Ats. redaktorius-leidėjas A. Skripkauskas. Kaina 1 lt. 20 c.

Kiekvienas augalas stiebiasi prie saulės, o kiekvienas žmogus — prie garbės. Štai šešetas jaunuolių, matyti, norinčių pagarsėti, tapti didvyriais, pradėjo leisti naują žurnalą „Tašką“, kad jis garsintų jų vardus.

Pirmą numerį pradeda majestotišku manifestu: „De facto. 1930 — V. D. — m. liepos mėn. 20 d. Šiauliuose, MES žemiau rašantieji šiauliškiai jaunieji literatai ir t.t.“ ir, žinoma, apsidraudžia nuo bet kokios kritikos. Pirmiausia pasirodo tulas Algimantas Stasys Bundza, kuris poezijos vardu prisidengdamas pasakoja savo atsiminimus iš bulvarų ir restoranų gyvenimo. Jam visur vaidinasi „rausvas kūnas“. Jokių kilnesnių idealų jis nebeturi, nes ir pats sako (3 pusl.):

Sieloje — tuščia... Sieloje — juoda...
Nieko neliko... Nieko nenoriu...
Miestų bulvarai ir... moterys pavogė,
Kas brangu širdžiai, kas buvo miela...

.....
Norėčiau gal vieno — rausvų lūpų ugnies...

Toliau eina Jonas Minius. Jo idealai — aukštaičių bernas, plentas, šluota. Kiek padoresnis Pranas Gegecka, kuris dar nori žengti „į erdvę, į vėjus“. Kiti labai menkučiai ir nesubrendę talentai. Būtų geriau, kad jie dirbtų naudingą darbą, o negadintų popieriaus, ir savo kūrybai pastatytų tašką. Kai „Taškas“ išnyks iš pasaulio, tai jokio nuostolio mūsų literatūrai nepadarys.

Kareivių bibliotekoms šis žurnalas netinka.

Justas Piliponis. IŠ MANO RAISTO. Vytauto Didžiojo 1930 metai. Marijampolė. Kaina 20 ct.

Tai yra trumpas pasakojimas, kaip jaunas, sumanus,

energingas vyrukas Vizginų Balys, susipažinęs su naktibalda Kertų Andriumi, ištvirko, iškrypo iš teisingo gyvenimo kelio. Tokių atsitikimų būna labai daug. Taigi linkėtina, kad ši knygelė daugiau paplistų po kaimus. Gal kaimo jaunimas, skaitydamas naudingas knygeles, neseks Vizginų Balio pėdomis. Mokyklų ir kareivių bibliotekoms ji tinka.

Petras Ruseckas. VOKIEČIŲ NELAISVĖJE. Kaunas, 1930 — Vytauto Did. m. 48 pusl. 400 egz. išspausdinti iš „Mūsų Žinyno“ 63 ir 64 nr.

Ats. mjr. Ruseckas didžiajame kare pateko vokiečių nelaisvėn, kaip rusų karininkas. Todėl minimoj brošiūroj rašo savo įspūdžius iš nelaisvės įvairiose belaisvių karininkų stovyklose. Iš pradžių buvo patekęs drauge su rusais karininkais, paskui perkėlė jį į lenkų karininkų stovyklą ir pagaliau karo pabaigoj į sudarytą lietuviams karininkams stovyklą.

Vaizdžiai aprašo belaisvių karininkų nuotaiką, jų dvasinį stovį, vargus, lietuvių belaisvių pastangas Lietuvos nepriklausomybės reikalu ir jų kovas su įsiveržusiais į lietuvių stovyklą svetimtaučiais. Taip pat ginčus su lenkais. Iš šių atsiminimų aiškiai matyti, kokių pastangų vokiečiai dėjo, ypač karo pabaigoj, kad į savo pusę patrauktų rusų kariuomenės karininkus nerusus ir būtų galima jais pasinaudoti savo tikslams siekti — pavergti užimtus kraštus.

Tokie atsiminimai yra graži medžiaga ir mūsų nepriklausomybės kovų istorijai, nes ji parodo, kad ir belaisviai tuo rūpinosi, kiek jiems leido sąlygos.

Dr. Juozas Bagdonas. IŠ MŪSŲ KOVŲ IR ŽYGIŲ prieš leisiant spaudą. I Kova dviem frontais. Politinė. Autoriaus leidinys. Kaunas, 1930 m. Kaina 1 lt.

Dr. J. Bagdonas, mūsų universiteto profesorius, senios lietuvių kartos inteligentas ir kovotojas, minėdamas savo bendradarbio dr. Vinco Kudirkos mirties 30 metų sukaktuves, išleido kalbamą knygelę. Tai yra straipsnių ištraukos, daugiausia iš „Varpo“, „Ūkininko“ ir „Tėvynės Sargo“ 1899 — 1903 m., kai ėjo smarki kova tarp pasaulinių inteligentų ir kunigų. Vieni leido „Varpą“, o kiti „Apžvalgą“ (vėliau „Tėvynės Sargą“). Tą kovą autorius apibūdina taip: „Toku būdu vienais metais rados du laikraščiai žmonėms, ypač ūkininkams. Abudu platino naudingas žmonėms žinias, ypač apie ūkio reikalus, apie žemės kultūrą, jos dirbimą ir tręšimą. Bet dvasios kultūros ir politikos srity kiekvienas tų laikraščių ėjo savotišku keliu: vienas pasaulinio mokslo keliu, antras bažnyčios mokslo keliu. Tarp tų dviejų laikraščių dažnai kildavo įvairių nesusipratimų; ypač daug nesusipratimų kilo, kovojant dėl žmonių teisių ne tik prieš valdžią, bet ir tvarkant valsčių ir parapijų reikalus, kritikuojuant kunigų viešus darbus ir t. t.“

Taigi kiekvienam pravartu perskaityti šią knygelę, iš kurios galima pažinti sunkią lietuvių būklę, kai Lietuva vilko svetimųjų jungą.

Knygelė mokyklų ir kareivių bibliotekoms tinka.

Redakcijos atsakymai.

St. Dabušiui. Tamstos rašinys netinka, nes „Karys“ meilės klausimais nepolemizuoja.

P. Sirgėdai. Galvosūkio 29 nr. sprendimas įskaitytas.

Virš. Jokubaičiui. Tamstos korespondencijos yra geros. Tamstos minima korespondencija buvo gauta ir atiduota spaudai, bet nežinia kur dingo.

V. p. V. Grigorui. Už praeitais metais įdėtus rašinius honoraras jau nebemokamas. Už šiais metais įdėtus bus mokamas.

V. p. J. B. Dėl butų gyventi liktiniams puskarininkiams gali geriausiai atsakyti dalies vadai, nes jie, žinodami savo kareivinių patalpas ir atitinkamus tuo reikalu statutų §§, gali geriausiai viską paaiškinti.

Puskarininkiams bei viršiloms, paleistiems į atsargą, negalima dėvėti karišką uniformą. Norint uniformą dėvėti, galima stoti į šaulių sąjungą.

Laskauskui. Žiūr. š. m. „Kario“ 23 nr. 2 psl.

A. Mauricai. Gali prašyti naujokų ėmimo komisijos žodžiu arba raštu, į kokią dalį nori įstoti. Ar paskirtų tai klausimas. Čia yra atsižvelgiama keliais atvejais: 1) ar Jūsų sveikata ir kūno sudėtis atitiktų tos dalies tarnybą, kurioj norėtumei tarnauti; 2) ar toj daly būtų laisvų vietų ir t. t. Kiekvienoj dalyj kareiviai yra mokomi ir bendro lavinimo srity. Į kokius nors kursus išeiti nebūtų laiko. Per trumpą tarnybos laiką yra pakankamai ko mokytis ir kariuomenei privalomų dalykų.

X. X. Į aspirantų kursus Tamstos nebepriimtų.

P. Taruliui. Kitais metais Jūsų nepaimtų kariuomenėn, bet atidėtų metams. Dar atidėtų metams ir 1932 m. Tik 1933 m., jeigu Jūsų brolis dar neturėtų pilnų 16 metų amžiaus, tai visai paleistų nuo tarnavimo, o jeigu turėtų, tai paimtų.

J. Kalaliui. Jums karo tarnybos pradžia bus skaitoma drauge su kitais Jūsų ėmimo naujokais. Pavėluotą laiką nereikės atitarnauti.

Eil. Stasiui. I. Baigęs karo tarnybą galėsi išvažiuoti į užsienį. II. Dėl paleidimo šiemet iš kariuomenės anksčiau, negu paprastai, girdėjote iš kareivių, todėl gal „žinantieji“ galėtų plačiau ir paaiškinti apie tai. Mes tuo tarpu nieko apie tai nežinome ir tik pirmą kartą išgirdome.

Galvosūkių 30 nr. sprendimas.

1) Žvejyba,	5) Indūra,
2) auksas,	6) Rostovas
3) lėtumas,	7) ilgesys,
4) Gintautas,	8) Siesikai.

Žalgiris. Vėjus sėsi audras valysi.

Gerai išsprendė šie asmens: 1) Br. Banaitytė (Btkn.); 2) P. Sirgėdas (Šnč.) 3) eil. F. Zaleskis (2 p. p.).

Galvosūkių 31 nr. sprendimas.

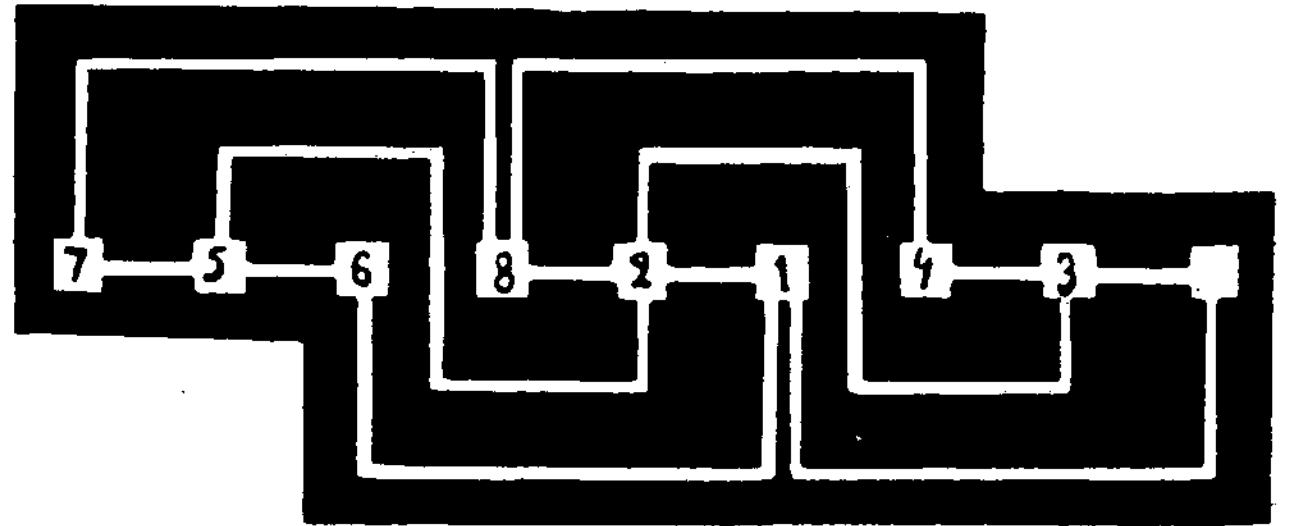
Belaisvis ėjo per šias kameras 16, 9, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 14, 21, 20, 13, (čia paėmė raktą d), 14, 21, 20, (bei 28) 27, 34, 33, 26, 19, 18, 25, 24, 17 (čia paėmė raktą e), 18, 25, 24, 31, 32, 33, (bei 25, 26, 27, 34, 33); atidarė duris E ir įėjo į 40, kur atidaro duris D. Toliau ėjo per 39, 46, 45, 38, 37 (paėmė raktą c) 30, 31, 32, 25, (bei 33), 26, 19, 18, 11. (bei 25, 24, 17, 10, 11), atidarė duris C, įėjo į 12 kamerą, kur paėmė raktą a, 19, 18, 25, 24, 17, 16 (bei 10) 9, 2, 1, 8, 15, 22, atidarė duris A, įėjo į 29, paėmė raktą b, 30, 31, 32, 33, 40, 39, (per atidarytas duris) 46, 45, 44, atidarė duris B. Įėjo į 43, kur paėmė raktą f, 36, 37, (bei

29) 30, 31, 32, 33, 40, 41, 48, atidarė duris F, įėjo į 47, kur paėmė raktą g, 40, 41, 34, 35, 42, 49, atidarė duris G ir išėjo į laisvę. Mūsų kareivis, bėgdamas iš kalėjimo, perėjo per 84 kameras Gerai išsprendė šie asmens: 1) Br. Banaitytė (Btkn.); 2) P. Sirgėdas (Šnč.); 3) P. Budreika (KKDD).

Galvosūkių 34 nr.

Griežtas įsakymas.
(Vertinamas 3 tšk.).

Pulko daboklėje buvo 9 sujungtos koridoriais kameros. Daboklės sargybos viršininkas, priimdamas areštuotus, uždarydavo juos į kameras be jokios tvarkos. Pirmąjį areštuotąjį uždarė į šeštą (skaitant iš kairės) kamerą, antrąjį į penktą, trečiajį į aštuntą ir t. t., kaip yra atvaizduota brėžinyje. Kada 8 daboklės kameros buvo jau užimtos, aplankęs daboklę pulko budėtojas įsakė skubiai patalpinti areštuotus į kameras ta tvarka, kaip jie buvo siunčiami į daboklę, t. y.

pirmąjį areštuotąjį uždaryti į pirmą kamerą, antrąjį į antrą ir t. t. Tačiau, pervedant areštuotus į naujas kameras, buvo griežtai įsakyta kuo greičiausiai įvykdyti areštuotų pervedimą ir taip, kad nė vienas iš areštuotų nesutiktų su kitu nei koridoriuose, nei kameroje.

Kaip sargybiniai, pasinaudodami tuščia kamera, tiksliai įvykdys šią griežtą pulko budėtojo įsakymą. (P.).

Saugi vieta indėliams. Taupymo dėžutės. Visos bankinės operac.

Lietuvos
Koperacijos Bankas

Kaunas, Laisvės alėja 62.
(Savi namai) Tel. 104, 746, 922.

„Karys“ —
Jūsų draugas.

Tad ne tik skaitykit, bet ir
platinkit!!!

Vartokite tik geriausią kremą avalinėlį, „Gutalin“ dirbtą su terpetinu.

Geriausias tepalas batams,

kuris suteikia puikų ir patvarų blizgėjimą ir negadina odos.

Cheminis fabrikas „Merkur“
Kaunas, Palangos g-vė 14 nr.

Reikalaukite geriausio tepalo
„Geležinis Vilkas“

Vazelino muilas „FLORANCE“ Kaunas

Saugokitės padirbimų. Kreipkite dėmesio būtinai į 103 nr. ir firmą „Florance“.

„KOSMOS“
KAUNAS.

Aukščiausios
rūšies gėlių ode-
kolonas, kvėpalai,
tualetu vanduo.
Reikalaukit visur.

1930 m. rugsėjo 4 d. bus
Lietuvos Raudonojo Kryžiaus XVII Loterijos

4-os klasės lošimas.

Įsigykite laiku bilietus.

Bilietų galima gauti: Raudonojo Kryžiaus Loterijos Valdyboj, Kaune, Laisvės alėja 35 Nr., pašto įstaigose Kaune ir provincijoj, bankuose ir pas agentus. Pareikalavus, Raudonojo Kryžiaus Loterijos Valdyba, Kaune, teikia smulkesnių žinių ir siunčia bilietus paštu išperkamuoju mokesčiu.

Šalin užsienio tepalas,
mes turime savąjį, vietos išdirbimo.
Kas bent kartą pamėgino

„Kavalier“,
tas jau nebesiskiria su juo ir kitiems pataria, kad yra geriausias tepalas tik „Kavalier“. Saugokitės padirbimų.